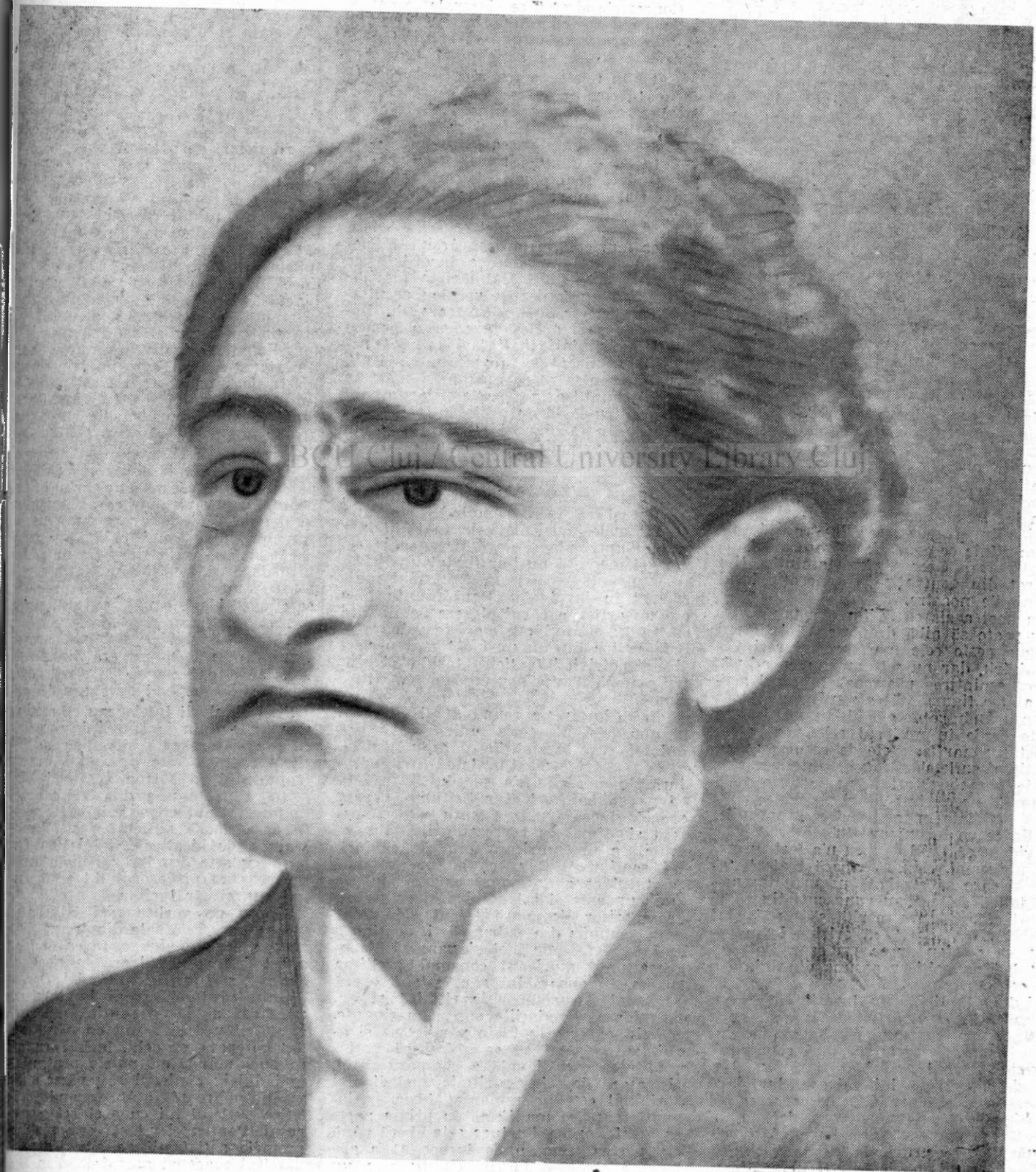

Universul Literar

Anul XLV Nr. 38

15 Septembrie 1929

5 Lei

PAUL CIUNTU

C t i t o r i i

PAUL CIUNTU

de AURA SACHELARIE

Viața omului, în ciuda fiziologilor, este scurtă și așa se face că atunci când punem mai mari speranțe în activitatea cuiva, atunci când credem că vom trage toloase din calitățile superioare ale aleșilor naturii, atunci, zic, se întâmplă adesea ca aceștia să fie răpiți din mijlocul nostru pentru totdeauna — iar despărțirea este cu atât mai crudă cu cât este mai neașteptată, cu cât este mai bruscă.

Dar dispărea oare omul complet? Nu rămâne după cel mai umil membru al societății, pentru cei cari l-au iubit, un sentiment duios, plăcut, care se numește amintire și care prelungeste viața omului în ciuda morții?

Evident că pentru aceia cari au trecut pragul familiei și prietenilor, pentru aceia ce au intrat în cercul larg al omenirii, grație talentului și folcoaselor ce au adus pe diferite terenuri de activitate, pentru aceia amintirea se lărgeste, se naște în mîntea a cât mai mulți și se perpetuează secole întregi.

Amintirea lui Homer a străbătut dealungul veacurilor și azi ne întrebăm dacă bătrânul cântăreț a existat în adevăr, sau este numai un simplu mit creat de fantezia vreunui poet.

Văzut-a oare cineva o operă de care să fie sigur că a eșit din daltă minunată a lui Phidias și totuși cine-i poate pronunța numele fără o nuanță de admirație și respect?

Auzit-a oare cineva vibrând vocea caldă a lui Demosthene, când adresa poporului Elin frumoasele Filipice și totuși facem zilnic comparație între oratorii de azi și marele Grec, a cărui amintire și-a păstrat din generație în generație locul în inimile noastre.

Un poet a zis că „uitarea e taina vieții”; poate să aibă dreptate, căci timpul așterne peste cele mai mari dureri vălul uitării, dar nu este mai puțin adevărat că amintirea păstrează în jurul nostru atâtea figuri, atâtea sentimente, încât înconjurându-se de ele, chiar pusnicul se poate crede în mijlocul celei mai alese societăți; iar în orele de reculegere, amintirea sufletelor mari, inteligențelor înalte, caracterelor tari, ne dă forțe nouă de luptă, ne dă îmbolduri puternice pentru a străbate în mod victorios patimile, vijelia ce ne înconjoară în viață.

Evident că Paul Ciuntu n'a fost un geniu universal, care să treacă toate hotarele și care să străbată negura timpurilor, totuși cei ce l-au cunoscut știu că el a fost cineva, care merită să nu fie dat uitării. Sunt sigură că oricine l-a apropiat, ca prieten or ca profesor, i-a păstrat într'un colțisor ascuns din inimă o amintire frumoasă.

Și dacă Paul Ciuntu, înzestrat cum era cu calitățile unui artist desăvârșit, ar fi avut un caracter mai combativ, mai iubitor poate de reclamă, mai conciliant, desigur că mai puțin ar fi rămas strein de adevărata lui valoare. Iar dacă modestia și independența de caracter pot fi considerate de cineva ca defecte, atunci pot spune că acestea au fost cele două mari cusururi ale lui Paul Ciuntu.

După studii muzicale strălucite făcute

la Leipzig, Ciuntu rămase în Germania, ocupând funcțiunea înaltă de profesor în diferite orașe ca Rostock, Ribnitz, Goslar, în acesta din urmă conducând și orchestra operei, precum și o școală de muzică foarte apreciată.

Concertele simfonice și corale ce dedea erau ascultate cu religiozitate, căci Paul Ciuntu, grație talentului și culturai sale muzicale știuse să se impună tuturor.

Când în Goslar a fost auzit pentru prima oară corul condus de el, criticul muzical a scris: „ceea ce noul dirigent a făcut în intervalul de 4 săptămâni al conducerii sale, aceasta trebuie să o simtă ca o minune întreg auditorul și „totdeauna să observe că, corul este un material cu care poți realiza lucruri „desăvârșite ca artă și frumusețe”.

În urma fiecărui concert, criticii relevau finețea muzicală, arta desăvârșită, înțelegerea profundă și munca încordată ce depunea maestrul în tălmăcirea marilor compoziții simfonice și vocale; ascultarea concertelor sale, dela care nu lipseau cele mai grele opere, erau pentru public momente de înaltă artă, pe care noi nu putem decât să regretăm că n'am avut ocaziunea să le gustăm.

Paul Ciuntu a luat parte și la un concurs pentru local de profesor la Conservatorul din Colonia și reuși primul din tre cei 150 candidați ce s'au prezentat; n'a putut fi numit însă, de oarece era strein.

Calitatea sa Je strein nu l'a împiedecat totuși ca în Germania să fie una din figurile muzicale cele mai distinse și mai apreciate și dacă firea sa rezervată și modestă nu i-ar fi stat împotrivă, cu siguranță că s'ar fi făcut mai mult șgomot în jurul său. Paul Ciuntu însă era un artist, a cărui plăcere dominantă stătea în studiul operelor de valoare și redarea lor într'un mod cât mai perfect și mai potrivit intenției autorului și pentru aceasta n'avea nevoie de șgomot și reclamă.

Paul Ciuntu s'a remarcat și ca compozitor, deși n'a scris mult. A avut un quintet, care la audițiile date în Rostock a făcut mare efect. Quintetul, din împrejurări nenorocite s'a pierdut, dar iată ce ne spune *Rostocker Zeitung* despre această lucrare: „D. Ciuntu este cunoscut și stimat în reprezentările sale corale, ca un muzicant plin de căldură și sentiment. Dar ieri, cu ocazia concertului ce a dat, am avut prilejul de a-l cunoaște și a-l admira și ca pe un „compozitor de mare talent. Quintetul său, compus din patru părți, conține o „mare bogăție de idei și pare să fie opera unui muzicant consumat. Ultima parte, în ansamblul său, este o operă „originală, o compoziție ritmică și armonioasă. Gradațiile sunt fascinante. „Dicțiunea este în toate părțile vie și animată, lăsând să se ghicească naționalitatea meridională a compozitorului. „În afară de scherzo ritmic, melodios și original este de remarcat ideea pasională, care se manifestă în prima parte „a acestei opere. Factura este liberă până la partea treia, unde începe să apară „forma strânsă. Că d. Ciuntu este un

„perfect cunoscător al contrapunetului „aceasta reiese fără încetare din desvoltarea lucrării. Acest concert a fost reușit, netic aplaudat și compozitorul a fost „incoronat cu lauri. Trebuie să sperăm „că nu este ultima oară, când auzim „ceastă splendidă compoziție și îi zicem „la revedere”.

A scris și o simfonie, despre care se spune mult bine, câteva lieduri și un trio, care însă nu este terminat. În manuscris are multe bucăți, scripuri de imaginație și dacă sănătatea i-ar fi permis, desigur că prin calitățile sale s'ar fi impus pe prima linie printre compozitorii noștri de valoare.

Ecoul succeselor sale din Germania ajunsese până la noi și în 1903, după retragerea bătrânului Wachmann, Paul Ciuntu fu numit director al Conservatorului. Na stat, dacă nu mă înșel de cât 2 săptămâni, apoi s'a retras; dorința lui de a face artă adevărată, de a introduce în Conservatorul nostru reforme binefăcătoare, isbindu-se de intrigi, indiferență, neglijență. Noul director nu era un combativ și s'a retras. A primit totuși mai târziu să fie profesor la Conservatorul nostru, care nu se poate mândri în deajuns că a posedat în sânul său un maestru, ce ar fi făcut cinste oricărui mari școale de muzică din străinătate.

Profesorul are o influență considerabilă asupra elevilor săi, dar aceasta nu mai atunci când, indiferent de ramura pe care o profesază este un suflet mare, o inteligență vie, un caracter tare, este în definitiv un om care cucerește; căci nimeni nu-i mata ostil profesorului decât elevul, atâta timp cât nu s'a făcut nicio legătură sufletească între ei. Se citează farse făcute de elevi profesorilor, se citează elevi, cari și-au urât maestrul, dar acestea n'au avut desigur nici un din calitățile cerute nobilului apostol. Paul Ciuntu însă nu era dintre aceia ei știa să cucerească pe elevii săi, car dela prima lecție îi deveneau devotați.

Prim ei, elevii înțelegeau că muzica nu este un simplu joc mecanic al mâinilor; că muzica nu este sinonimă cu virtuozitatea, ci că este o artă, o turnare a frumosului în forma cea mai divină, poate, că este una din cele mai nobile manifestări ale genialității, și că în acea epocă sufletul este domnie de frumos, de ideal, elevii lui Paul Ciuntu beau cu sete din isvorul divin al muzicii pe care profesorul li-i arăta așa de limpede și strălucitor.

Ciuntu nu vorbea niciodată cu elevii despre succesele sale din trecut și totuși fiecare era convins că avea în față un artist desăvârșit. Și era suficient pentru aceștia să-l auzi cântând. Da Paul Ciuntu cântând, avea impresia că cu adevărat auzi o muzică din ceruri; par'că îl văd și acum cu părul ondulat dat pe spate, cu ochii închiși, cu fruntea în sus, mângâind notele pentru a fi mai dulci; cântecul său părea o imprecizată măreață, atât de mult se identifica sufletul lui cu acela al compozitorului. Pentru elevii săi era una din premele satisfacții de a vedea pe desăvârșitul maestru așezat la pian și apă

adevarate

Politica la Parlament și Arta la Conservator

În 1903 Paul Ciuntu, chemat din streinătate, e numit director al Conservatorului din București. Găsește o debandadă nemaipomenită. Profesorii, aduși pe trecere nu-și făceau — unii nici nu știau să-și facă — datoria. Comisiunile examinatorie se formau pe influențe politice, astfel că adesea figurau persoane care n'aveau nici cele mai elementare cunoștințe muzicale. Astfel în toți anii făceau parte din comisie o doamnă, care înainte de a pune notele, întreba ce instrument e cel la care s'a cântat.

Revoltat de această batjocură, Paul Ciuntu s'a adresat ministrului de resort, care i-a răspuns că nu poate face nimic, persoana care aranja membrii în comisie fiind cu foarte mare influență politică; atunci Paul Ciuntu și-a dat dimisia, el înțelegând să facă la Conservator arta adevărată, politica fiind bună la parlament dar ministrul n'a voit să i-o primească. A urmat o discuție violentă, după care artistul enervat a răspuns că rămâne cu o singură condiție: Să închidă ușile Conservatorului și să-l dea foc acestei barăci ce servește drept templu al artei ca să arză cu profesori cu tot. Cum această derință, nu putea fi satisfăcută nici măcar la figurat — politica fiind mai tare, — nici el n'a rămas Director al Conservatorului, cu toate insistențele puse chiar de regina Elisabeta, care îl aprecia la adevărata lui valoare.

Profesor și Profesor

Stând în cabinetul directorial, aude Paul Ciuntu în clasa de piano de alături un pasaj ce se cânta fals. Se duce și atrage atențiunea — încet și delicat — profesoarei care făcea lecția și pleacă.

Adoua oară aude pasajul cântat tot fals. Se duce din nou să facă remorca; dar uitându-se pe note ia un creion și modifică, fiind *greșală de tipar!* Profesoara, care nu înțelegea că în muzică pot fi greșeli de tipar, și nu distingea notele false, a povestit mai târziu că Ciuntu s'a păcălit, fiind-că... nu cunoștea bucată.

Pagină albă

E știut că mai toți profesorii din conservator înțelegeau apostolatul lor în a-și face credele, — dar cum cântau elevii, aceasta n'avea importanță. Interpretarea era bună pentru artiști, nu pentru elevi spunea o profesoară. Într'una din zile vine la Paul Ciuntu o domnișoară absolventă a conservatorului — cu o

astfel de profesoară — să ia lecții de perfecție și-i cântă un preludiu tocmai de Bach, pe care el interpreta cu atâta măiestrie. Se uită apoi la artist, așteptând elogiul care întârziea — dar Paul Ciuntu îi răspunde calm: „Domnișoară, ce ai cântat D-ta a fost o pagină albă!” Era de văzut capul bieteii absolvente a Conservatorului din București.

A. S.

NOTE BIOGRAFICE

Paul Ciuntu s'a născut la Roman în 1866; studiile liceale le-a făcut la Dresda și Cernăuți, iar bacalaureatul l'a trecut la Iași. După aceea s'a dus la Leipzig, unde a fost admis primul la Conservatorul de muzică, având ca profesori celebrități muzicale ca Iahdasohn, Zwinbacher, dr Otto Günther, etc.

În 1891 își termină studiile cu cele mai mari elogii, obținând mențiunea „magna cum laude”, distingându-se ca bun pianist și excelent viitor profesor de armonie și contrapunct.

După ieșirea din conservator și-a continuat studiile cu celebrul elev al lui Chopin, Mikuli. A ocupat apoi funcțiuni înalte în învățământul muzical, în diferite orașe din Germania ca Rostock, Rimbiz, Gosslar, etc., unde a dirijat orchestra operii și o școală de muzică foarte apreciată.

A luat parte și la un concurs pentru postul de profesor la Conservatorul din Colonia, unde din 150 candidați a eșit primul; n'a putut ocupa însă postul de oarece era străin și n'a voit să devină cetățean german.

A dat o serie întreagă de concerte în Germania, cari au avut cel mai mare succes.

Compozițiile sale muzicale de asemenea au fost foarte apreciate. Principala sa lucrare „Ciuntusche Klavierquintett” a făcut senzație.

În 1903, în urma retragerii bătrânului Wachman, Paul Ciuntu a fost numit director la Conservatorul de muzică din București, dar n'a stat decât două săptămâni și a demisionat scârbit că nu poate face muzică adevărată.

S'a reintors în străinătate, dar atras de dorul de țară în 1910 a primit să fie profesor de pian la Conservatorul din București, ilustrând în mod strălucit această catedră.

Tot atunci s'a căsătorit cu d-ra Lucreția Moteanu, distinsa directoare a institutului de fete cu acelaș nume.

În timpul ocupației rămânând aci, el un patriot înecat, a avut mult de suferit și la 17 Decembrie 1918 a închis ochii, răpus de gripa spaniolă, care a secerat atâția tineri și bătrâni. A murit însă fericit că a văzut împlinit idealul nostru național.

A. S.

AURA SACHELARIE

p o e z i e

RADU GYR

CÂNTEC DE GRĂDINAR

A fost o Toamnă veche, cum e un cântec vechi...
Și eu cântam pe-atuncia, și surâdea grădina,
luam lieuriciu 'n palmă și-i re-aprindeam lumina,
și florilor brumate le sprijineam tulpina...

Și-a fost o Toamnă veche, cum este o durere...
Și eu plângiam pe-atuncia, — grădina abătută —
Știns, lieuriciu 'n palmă părea o stea căzută,
Vroiam să 'ndrept o floare, dar putrezea, tăcută...

...Și-a fost o Toamnă veche, cum este o uitare.
Nici n'am mai plâns de-atuncia, nici n'am mai...

Mort, lieuriciul serii l'am risipit în vânt,
și peste flori brumate am aruncat pământ...

Și-a fost în Toamna-aceia, o Toamnă de mormânt

ARIPILE

Mă poartă gândul tot mereu spre tine,
Maestre veșnic, Meștere Manole,
Tu ce-ai ornat străvechile cupole
Cu 'nfloritura artei bizantine;

În piatră dură ai cioplit corole
Și-arhanghelii credințelor creștine,
Cu flori în mâini și paloșe divine.
Au răsărit, pe frunți cu-aureole...

Iar după ce ai eizelat bazaltul,
Privind de sus surpatele binale
Și 'ncrezător că vei brăzda înaltul,

Tu te-ai svârlit în clipele fatale
Și ai căzut, fără să știi că altul
Va birui cu aripele tale!

MIRCEA DEM. RADULESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AUTUMNALĂ

I

Pe-aleea lungă și'mpietrită,
pe-aleea moartă, prădădită
de crengi și vânturi, ostenite,
nămeți de foi îngălbenite,

II

Azi am trecut cu pași de oară,
cu sufletul ca o povară,
pe timp de ceață și uitare —
când arde ceru'n felinare.

III

Pe-aleea goală și pustie...
cu șerpi de fum, melancolie,
ca o femeie zdrențăroasă,
mă mână toamna friguroasă,

IV

Spre heleștate sunătoare
de valul vremii călătoare,
s'ascult cum toarce vântu'n apă,
un somn de suvenir, pe-o pleoapă.

IOAN GEORGESCU

ACUARELĂ

În seara care-și întârzie
Însângerata-i agonie,
Furat de slăvile senine,
Încet eu mă desprind din mine.

E-atâta liniște pe-aproape,
Ca în adâncul unor ape!

Grăbită lunec 'o albină,
Ca o suveică de lumină

Și 'n umbrele ce se grăbesc
Doar crinii albi mai licăresc
Smulțând al câmpului gherghef
Cu bibelouri de sîdef.

N. DRAGHICESCU

P O V E S T E...

de I. AGARBICEANU

la trăia odată un grădinar, mare
care adusese grădina raiului pe
Stăpânul nu l-ar fi schimbat
pară Vestea-i mersese în lume. Il
pară, cu plată mare, la alți stăpâni.
meșterul nu se mișcă o vieață de
lângă grădina în care începu să

într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

Într-o noapte, meșterul adormise
Toată ziua se trudi să croiască
planuri după desenele ce le avea
în cap. De zeci de ori a răs-
lătrâna, a intruchipat grupuri,
serpentine, cu mâini infrigurate,
meșterile aprinse. Lucra repede, cons-
ta în vis, dar îndată ce-i părea că
e terminată, că nu mai era nimic
de făcut, la o icoană ce-i fulgera în
strică tot ce lucrase, adunând
un morman de humă grasă,
măruntită fin. De zeci de ori
straturile, grupuri și cărări, și
câtea ori le risipi.

— Numai de-ar fi statornică neizbân-
da lui de ieri. Uneori mi-e teamă că a
fost o înfrângere trecătoare. Nu-
ă așa de bătrân cum ne place nouă să spunem.
Mă tem, cunoscând încăpățanarea lui, să
nu facă mâne o minune de strat, încât
să rămânem trăzniți.

— Să nu-ți fie teamă! L-am urmărit
eri toată ziua: e pe sfârșite! N'a fost
mare lucru de capul lui nici până a-
cum. Dar, îl orbise pe stăpân. El nu ve-
dea că de ani de zile grădinarul lui nu
mai încodise nimic nou, că lucra cu ace-
leași forme, după același tipic.

— Nu, te-nșeli! Dacă nu erau forme
nouă, era un suflu nou în tot ce făcea,
ceva nespus de proaspăt și de tânăr. Mi
se pare că era însăși viața. Și suflul de
viață nu se repetă. Stăpânul se pare că
simțea, ceace nu vedeai tu.

— Ești un ucenic de rând, om din po-
por, fără învățătură. De unde să știi tu
ce este arta adevărată? De-acum o să-ți
arăt și ție și stăpânului ce este adevă-
rata arta. Dacă vrei să ajungi un meș-
ter renumit, vei primi sfaturile și indru-
mările mele. Să ne scăpăm odată de bă-
trân, și văzând te vei minuna.

— Dacă nu ne vom trezi dinnoineță cu
minunea ce n'a izbutit azi! Drept să-ți
spun, m'am săturat și eu de ucenicie.
Ne năpădesc anii. O să murim fără să
cunoască stăpânul și vrednicia noastră.

— Să n'ai grije! L'am văzut cum s'a
frământat ieri toată ziua în zadar. Ni-
mic bun nu mai poate eși din mâinele
lui. Slavă Domnului!

— „Slavă Domnului!“ sfârși mai cu
sfială glasul celui alt.

Meșterul grădinar nu mai dormea. Mai
prinsese și altă dată frânturi din păre-
rile ce-și schimbau cele două ajutoare
despre sine. Dar nu le lua nici odată în
seamă: îi intrau pe-o ureche și eșiau
pe cealaltă.

De el nu se putu apropia nici umbra
gândului că ar putea fi o piedică în dru-
mul celor doi ucenici. Îi sfătui cu dra-
goste de părinte. De zeci de ori le purtă
mâna până să izbutească a clădi din
lătrâna liniile așa cum erau mai desă-
vârșite. Îi bucura că are pe cine învăța,
că în urma lui vor rămânea alții cari
să înfrumusețeze mai departe grădina
milostivului stăpân.

În noaptea asta înțelese mai întâi
șoaptele celor doi ucenici... Le auzise
în vis? Se treziră în amintirea lui în
urma chinului de peste zi când, în clipe
de fulger, îi trecea prin cap gândul că
nu va reuși? Au fost deșteptate din
spăima de-a nu mai putea crea?

Nu-și putea da seama cum i-au venit
în minte, dar acum înțelese vorbele în
șoaptă ale ucenicilor, și bătrânul se în-
tristă de moarte. Pentru ce-l pizmuiau?
Pentru ce nu-l mai putea suferi, mai
ales albenetul acela cu diploma adusă
din străini? De câte ori nu i-a răs suf-
letul văzându-l pe cei doi învățând cu
uşurință!

Meșterul se ridică într'un cot în pat;
o vreme flăcăile se stinseră din privi-
rile lui; apoi o lacrimă îi căzu pe gene.

Se hotărîse!

Se zgudui cu de-un fior adânc. Sprin-
ten sări din pat, scrise un bilețel pentru
stăpân, își adună bruma de avere într-
un sac, și, eșind tiptil din curte, se
cufundă în noapte.

Își uită să treacă prin grădina să-și
la rămas bun dela minunile artei sale.
Din pat îl făcu să sară sprinten icoana
arzătoare a stratului celui nou, căutată

zadarnic ieri. Acum îi lumina în păcura
noptii ca un far. Nu mai era o singură
icoană: era o grădină nouă-nouă, cu
pomi roditori, cu straturi de flori, cu
cărări nisipite, cu fântâni săritoare, cu
părăiașe cristaline... Meșterul mergea
sprinten în noapte și cânta un cântec
din tinerețe, cu glas involt de flăcăiaș.

Dimineața stăpânul, făcându-și plim-
barea obicinuită prin grădină, rămase
mirat când nu-l văzu pe meșter. Iar
când la întrebările lui, ucenicul cel al-
benet, îi aduse bilețul lăsat de bătrân,
boerul se clătina pe picioare, palid-turtă!
— „Să plece argații, să plece călăreții
pe urma lui!“ strigă pe urmă desmeticit.
„Din pământ, din piatră seacă, să mi-
l aducă!“

Și porniră argații și vătășei val-vărtej.
Trei zile și trei nopți bătură câmpii și
munții, văi și codri.

— Nu-i, milostive stăpâne!

— Nu-i și nu-i!

— În gaură de șoarece de sar fi is-
cuns, l-am li aflat.

— Și le tae capetele!“ strigă boerul
eșit din fire.

Țiganul cu hangerul se și înfățișase,
negru ca arapa, arătându-și dinții albi
când jupănița, nevasta boerului, se arun-
că la picioarele lui.

— Cruță, milostive stăpâne. Nu-ți face
păcat de moarte. Vino să-l couterăm noi!

Și nădejdea ce făși din nou în inima
boerului, ca izvorul strivit de stânca
prăbușită, mântui viața slujbaşilor.

În rădvan cu șase cai, cei doi soți por-
niră să-l caute pe meșterul grădinar.
Cătreierară lume și țară, și când, după
luni, se întoarseră cu caii schiopi, cu
rădvanul hărbit, cu vizitiul ciufulit ca
o găină plouată, boerului îi trecuse tot
artașul.

— Ce să-l fi îndemnat, măi oameni
buni, să mă părăsească fără nici o
vorbă?

— Scrie doar în bilețel, „stăpâne“ zise
ucenicul cel cu diploma. Spune acolo că
nu se mai simte deștonic să înfrumu-
sețeze grădina, că i-a secat știința, și
că pleacă în lume.

— Hei! Vorbe!

— Cum vorbe? N'ai văzut și dumnea-
ta că în ziua dinaintea fugii s'a zbătut
zadarnic să facă un strat nou și n'a
putut? Te-ai oprit de trei ori lângă el,
și nu te-a văzut!

— Fleacuri, îți spun! Nu-l cunosc eu?

Când se muncea mai mult, ieșea mi-
nunea mai mare din mâinile lui. Și a-
cum înțeleg: tot ce n'a făcut la mine, va
zidi în grădina altuia, și va fi lucrarea
lui cea mai frumoasă. Și a plecat lă-
sându-și la mine simbria pe douăzeci de
ani.

Boerul începu să suspine, și, îmbătrâ-
nit, se ascunde în camerele sale.

Ucenicul cu diploma ajunse grădinar
șef, celalt mâna lui dreaptă. Albenetul
cerca să-l încredințeze pe boer că el va
face minuni mai mari. Și ceru slobozenie
să lucreze după planurile lui.

Stăpânul dădu din cap ca și când s'ar
gândi la altceva. Se ascundea în palatul
plin de întuneric, și rar mai cobora în
grădină.

Cei doi tineri răsturnară toată gră-
dina. Încet-încet răsări, în locul minu-
nii, o alcătuire strămbă, cu cărări în-
curcate, cu flori cari păreau de hârtie.

A V E M A R I A...

de LUCIEN THOMIN

Era pe la sfârșitul lui Decembrie. Vreme mohorâtă, iar cerul, de-o singură nuanță, se îndindea ca o mantie plumburie de-asupra câmpiilor rhenane. Noaptea se lăsa rece și întunecoasă.

Fratele Romuald, călugăr în mănăstirea d'Aspremont, care fusese prin împrejurimi după căpătăt, își potrivea trăsăta pe umăr și, cu pași domoli, tot învârtându-și mătinile între degete, o luă înapoi spre mănăstire, pe drumul cel mai scurt care trecea prin pădure.

Era bătrân de tot călugărul. Capul pleșuv și-l purta totdeauna descoperit, chiar pe gerurile și viscoalele cele mai grozave, iar fruntea care acum era bătută de suflarea usturătoare a vântului, se pleca spre pământ lăsând ca barba albă ca neaua să-i fluture peste haina aspră de abia care-i acoperea uscăciunea trupului slăbănog: mergea cu greu bietul călugăr, pătânindu-se adeseori sub greutatea poverii care-o purta. Totuși, cu vocea neobosită, repeta dulcea invocatie: „Ave Maria”.

Nimic nu putea să-i turbure rugăciunea: nici urletele lupilor infometati care se auzeau în depărtare, nici strigătele lugubre ale păsărilor nocturne ce-și fălăiau aripile în sbor, de-asupra capului său... Bătrânul mergea înainte, nepăsător la ceea ce-l înconjura, uitând pământul pentru a se gândi la cer. Rugăciunea revărsa în sufletul său un extaz și o seninătate îngerească.

Întunecul se lăsa din ce în ce mai greu. Vântul sufla cu violență îndoinind arborii, rupând vijelios crengile stejarilor bătrâni ce trosneau sinistru în haosul de mugete înfiorătoare eşite din suflarea-i aprigă, șuerând jalnic prin desi-

aduse cine știe de unde, cu tufe spinoase.

Stăpânul nu o mai cunoștea. Credea că nu-i a lui și nu mai voia s-o vadă. Vecinii, tot boeri de viță, spuneau că aduce puțin cu parcurile din străinătate, dar că e departe de a fi reușită.

— Cum ai lăsat să ți-o batjocorească așa ?

Boerul ridică din umeri.

— Si chiar acum când din toate părțile Tării vine veste că s'au infemeiat grădini asemănătoare cu a ta, de mai înainte.

Boerul nu mai înțelegea...

Trecură ani.

Într-o zi se apropia un alai mare pe drumul prăfuit. La poarta conacului se opri, și domni mari voia să-l vadă pe boer. Mulți îl cunoșteau, și-și știau și grădina de pe vremuri.

— Vii cu noi? Trebuie să vii cu noi?

— Unde ?

— Mergem la un praznic național. Vrem să punem o medalie pe pieptul moșneagului care a dat un avânt așa de mare artei grădinaritului în țara noastră.

Boerul, luat de subsuoni, se lăsa aruncat în rădvan. Bicele pocniră, clopotele dela cai sunară, și alaiul se pierdu în norii de praf.

Călătorii până sub seară, când înaintea ochilor li se desfășură o mândrețe de grădină cum strălucia aceia nu mai văzură.

Înima boerului încetă pe-o clipă să

șurile pădurei, ca plângerile sufletelor chinuite.

Fratele Romuald își repeta rugăciunea, mătinile alunecau mereu între degetele-i uscățive, noduroase și gura-i neobosită, șoptea duios, „Ave Maria”.

La marginea drumului, pe jumătate ascunși după un tufiș, trei oameni vâjosi, înarmați fiecare cu câte o măciucă și cuțite, așteptau la pândă, schimbând între ei vorbe scurte, abia șoptite.

— Cândat, zise unul din ei :

— Un trecător... fiți atenți., se apropie.

Un fior rece îi trecură pe toți, ochii li se înflăcărară, mâinile li se înțepeniră pe mânerile armelor; reținându-și răsuflarea, gata să se arunce asupra prăzii.

Câteva minute trecură...

Călătorul se apropia, nu era decât la douăzeci de pași de ei :

O rază de lumină, străbătând printre crengile copacilor, venită de sus, se opri de-asupra capului alb de bătrâneți, pe care-l înconjură ca o aureolă.

— Un călugăr, bombăni Wilhelm, cel mai tânăr dintre potlogari.

— Da, știu cine e, — zise Gaspar, cel mai vârstnic; e călugărul care umblă după căpătăt, dela mănăstirea d'Aspremont.

— Bună plească, mă Gaspare !

— Nu e rea, zise Gaspar. Prăpăditul al de călugăr s'a cocoșat sub greutatea pomenii ce-a strâns !

— O să facem și noi o faptă creștinească, usurându-l puțin umerii nepuțincoși — zise la răndu-i Fritz, al treilea bandit.

mai băta : era grădina lui, dar mai frumoasă mai desăvârșită.

— „Grădinarul meu”, șopti el aiurit.

— Da, așa se spune că a fost grădinar la dumneata.

— Să-l aducă înaintea înaltei comisii pe moșneag”, zise cel mai mare din suită.

— Pe cine, mărite Domn ?” întrebă o țărăncă apropiindu-se.

— Pe meșterul grădinar. Ii aducem o medalie de aur să i-o punem pe piept.

— Nu-l mai poate aduce nime, slăvite stăpâne. „Moșneagul e mort de zece ani” suspină femeea. „Omul lui Dumnezeu a fost !” Bun și blând și priceput.

— Si-a învățat de pe mână tot ce-a știut pe oricine a voit să învețe.

Domnii cei mari se măsurară din ochi. Nu erau bucuroși că sosită prea târziu. Ce vor face cu medalia de aur ? Ce vor face cu discursurile ?

Numai stăpânul cel dintâi al grădinarului șopti :

— Da, omul lui Dumnezeu a fost.

Si după ce ajunsese acasă, alungă pe cei ce-i stricaseră grădina. Adusese cu el pe-un flăcăuș dintre cei ce învățaseră meșteșugul grădinaritului la meșterul mort.

Albenetul cel cu diplomă din Țara nemțească zise cu dispreț, eșind pe porțiță :

„Greu se civilizează o țară, Domnule !”

I. AGARBICEANU

— Asta o fac chiar bucuros : nu teamă c'o să mi se tocească tășul titului, pe hârea aia de schelet ! — dăgă Wilhelm.

Călugărul era acum la trei pași de Mergea... șoptind mereu pioasă : „Ave Maria, grația plena”.

Gaspar se plecă la urechea lui :

— Lovește, îi zise, acum e moment !

— Oh !, nu !..., nu îndrăznesc !

— Fricosule !

Banditul ofensat era gata să se arunce asupra celuilalt dar totuși se sculă și, arătând cu mâna întinsă spre care aluneca la picioarele călugărului și care în întunecul împrejurii se alba înconjurată de raze, zise cu tremurătoare :

— Ia uitati-vă !... Uitati-vă !... cel pământ...

Acest ceva avea forma unui trandafir... Era un trandafir, un trandafir alb și proaspăt care răspândea în aer parfumul său pătrunzător.

Si bunul călugăr își continuă drumul semănând astfel la fiecare pas, pământ...

Cu fiecare Ave Maria roștit, un trandafir se desprindea de pe buzele și aluneca spre pământ unde rămânând răspândind parfumul-i fermecător zeie luminii lui misterioase.

Bandiții rămaseră muți, înspăimântați, neclintii.

În fața acestui fapt minunat, răzile lor haine se spulberară, se lăsa ca zăpada sub razele soarelui primăratec.

Totuși, Gaspar, pe care Duhul Sfânt nu voia să-l scape din ghiare, încet :

— Să ne luăm după el... Poate că e numai o înșelătorie și o minciună. Vom vedea noi.

Tovarășii îl urmară în tăcere, emanați și îngroziți.

„Ave Maria, grația plena”.

Fratele Romuald după ce trecu pe lângă stufosul drumul pe cărarea puțită printre răpe și bălării, spre mănăstirea d'Aspremont, a cărei silueta se profila pe cerul întunecat.

Întunericul devenea din ce în ce adânc, vântul din ce în ce mai rău. Bătrânul mergea înainte adânc în jurile sale, fără să dea atenție la petrecca în juru-i, semănând, cu fiecare Ave Maria pe care o șoptea, trandafiri misterioși cari, așternându-se pe drum, formau un brâu luminos de stele.

— Ce zici de asta ? întrebă Wilhelm.

— Cred că i o minune, răspunse Gaspar.

— Călugărul e un sfânt, adăugă treilea.

— Da, un sfânt... un mare sfânt, luă Wilhelm. Când noi aveam pe de-a-l omori un finger ne smulgea din mâini !

— Chiar Necuratul, nici el — zise Gaspar — Dravolul blestemat, n'ar îndrăzni să se atingă de acest sfânt, pentru prea fericita Fecioară Maria a grădinii înflorite ale Cerului !

Ave Maria, grația plena... șopti cu liniă, călugărul în depărtare.

Mânați de acelaș gând, bandiții mară de departe, tăcuți, Călea era de urmat pe acest drum presărat trandafirii minunate.

De departe, din vârful dealului

VANTURÂND PARISUL

ATENȚIUNE, INCEPEM!

de AL. POPOVICI

Orice tânăr care se respectă, în anul de grație 1929, trebuie să știe charleston și să fie fotogenic.

El bine, eu sunt un tânăr, care mă respect.

Dar a fi fotogenic, nu e suficient. Pentru această calitate, o aveți și dv. și toată lumea. Eu mai am o calitate: sunt fotogenic și... fac din când în când cinematograful.

Știu bine că n'am să ajung niciodată „redetă” sau „star”, cum visați dv. să ajungeți, totuși, eu am plâns până acum sub lumina orbitoare a lămpilor în studio-uri, am întrebunțat câteva diagrame de cartofi răzuți ca să-mi fotografiez pleoarele inflaminate și am avantajul să mă recunosc uneori, în personajele de al șaptelea rol, după câteva filme celebre. Ceeace mă deosebește de dv.

Și acum, după această unică introducere, am să vă istorisesc, cum se „face cinematograful”.

Un prieten mă anunță, că la un studio din Neuilly se angajează figuranți. Mă prezintă, deci, urgent, la poarta principală celei de a șaptea artă. Întreb de registru și cu îndrăzneală, — condiția esențială pentru cel care „face cinematograful” — ciocănesc la ușa biroului său.

— Voce cavernoasă mă poartă:

— Intră!

Pășesc pragul, nu însă înainte de a mi se ușă, o inscripție enormă, cu litere roșii: „Lăsați orice nădejde, voi veni întrați aici!” E formula pe care lăsați, în „Divina Comediei”, a pus-o în fruntea Infernului. Și e forțata cu care, suferă de nădejdi ale celor orbiți de mirajul ecranului, se sfârșea într'un imens vârtej de desamănare.

Dar eu sunt dintre cei cari n'am nădejdi nesăbuite, întrucât cunosc realitatea. Eu nu visez gloria ci caut un rol în figurant.

Regisorul are pull-over, ochelari rotunzi de baga și mă cunoaște din vreme.

— Bună ziua!

— Bună ziua! Ce poțtești?

— Că, clopotul suna voios, chemând călăreții la rugăciune.

— Frațele Romuald grăbi pași.

— Chiar în acea seară, trei oameni poțteți ingenucheau cu smerenie la picioarele deobovnicului mănăstirii și... și mărturiseau cu umiliință greșalele lor.

— Iertați și înălțați sufleteste, — salvați, — rămăseră canonici în vechea mănăstire, unde fură exemple de virtute și creștină prin pocăința aspră de viață morală, căreia se închină cu totul până la sfârșitul zilelor lor.

— Călugărul Romuald umil și sfânt prin-te toți, ajunse la adânci bătrâneți și dormi într'u Domnul fericit că Dumnezeu să servit de el pentru a săvârși o minune întercând la El sufletele celor răătăciți pe calea pieirii.

— În francezește de DORA POPESCU

— Sunt informat că aveți nevoie de câțiva figuranți.

— Da! Știi să călărești? Am nevoie de călăreți.

— Răspund inconștient, amintindu-mi că în copilărie, aveam o pasiune nebună pentru căluseii de lemn dela farmarocul din orașelul nostru:

— O, desigur!

— Călărești bine?

— Perfect. Am fost cavalerist.

— Bun! Dă-mi adresa: o să te convoc.

Nu reșesc cătuș de puțin de minciuna grosolană pe care am spus-o. Cred chiar, că așa fi fost capabil să jur, că n'am cizut nici odată de pe cal. (Ceea ce este un adevăr, pentru simplul motiv că nu m'am urcat, pe un cal adevărat, niciodată). Dar, repet, cine vrea să facă cinematograful, trebuie să fie îndrăzneț; iar afirmația mea, înainte de a fi o minciună, este o îndrăzneală.

Peste trei zile primesc convocarea. Voi avea un rol de călăreț depe vremea lui Ludovic XIV. în filmul „Figaro”.

Vom „tourna” într'o poiană, la St. Germaine, în marginea Parisului.

În autobuzul care ne conduce la locul convenit, ceilalți tovarăși discută aprins. Din convorbirile lor desprind fragmente cari-mi dau dorința să sâr din autobuz din mers și să las pentru totdeauna meseria de cinematograful.

— Când filmam în „Cei trei mușchetari”, — povestește un bărbat înalt, voinic, brunet, cu degetele pline de inele, — trebuia să sărim niște șanțuri. „Gloaba” de cal s'a poticnit și s'a rostogolit de trei ori peste cap. Noroc că-mi scăpase picioarele din scări și m'a azvârțit la câțiva metri. Altfel, praf mă făceam.

— Dar eu, — spune un altul, cu părul roșu și ciupit de vărsat, — nu era să mă „curăț” în „Jeana d'Arc”? Tocmai în timpul șarjei, mi s'a desfăcut chinga și cum stam cu mâna stângă înolestată de hături, m'a tărât calul peste douăzeci de metri.

— Noroc, că suntem învățați cu căzăturile, — râde cel dintâi.

— Ți-aduci aminte când făceam școala de cavalerie la Saumur... — vorbește un altul, într'un colț.

Iar un rus, cu voce de bas, tună sentențios:

— Zadarnic, tot noi cazaci suntem cei mai buni călăreți din lume.

Și convorbirile urmează în jurul aceluiaș subiect, în timp ce un început de paralizie mă țintuște locului, deși mă bate gândul să opresc autobuzul și să fug, cât mai este vreme încă.

Dar, iată-ne ajunși la St. Germain, în pădure. Automobilele cu costume și cei cincizeci de cai, cu cari aveam să „lucram”, ne așteaptă de mult.

Acum, e prea târziu ca să mai mă săzgândesc. Intrasem în horă, trebuia să joc.

Trec deci la rând în fața garderobierului, care dintr'o aruncătură de ochi îmi măsoară talia și-mi potrivește un costum albastru cu fireturi de aur și dantele, o pereche de pantaloni albi, ciz-

me cu carâmbii înalți peste genunchi, o perucă albă, — și tot ce-mi trebuia ca să mă transform pe loc, într'un veritabil marchiz Ludovic XII.

Într'un sferit de ceas, îmi contemplu în fața oglinzii, făptura brusca metamorfozată, ochii profunzi din pricina albastrului, buzele carminate, obrazul bronzat sub pătura subțire de fard.

Sunt prea încântat de propria-mi înălțășare, ca să nu uit pentru moment apropiatul pericol al încălcării. Regret chiar că n'amen din cunoscuții, și mai ales din cunoscuțele mele nu se află acolo: ar fi putut spune dacă subsemnatul este sau nu „fotogenic”. Și alte asemenea cugetări lipsite de modestie îmi frământă sufletul.

Mă trezește însă la realitate, vocea regisorului:

— Ei, tu cel de colo, — în cinematograful, toată lumea se tutuiește, — cu costumul albastru, treci de încălcare.

Mă întorc speriat aproape. În jurul meu, cincizeci de marchizi, îmbrăcați ca și mine, — răsăriți din pământ ca o arătare a secclor trecut, — robotesc în jurul cailor. — strângând chingile, ajustând scările, — sau încălcă spre a face cunoștință cu nobilele patrupele.

Îmi fac repede cruce cu limba pe cerul gurii și mă apropii de primul cal rămas fără stăpân.

El bat ușor pe gât, pe crupă, îl mângâi, cerc prin toate gesturile posibile să-l asigur de bunele mele intenții și... pun piciorul în scară.

Niciodată n'as fi crezut că pot încălca cu atâta ușurință. Prind deci încredere în mine și trag nădejde că poate nu vom avea nici obstacole de sărit, nici șarje de făcut... și am să ies bine la capăt.

Calul pare blând și oarecum dresat. Nu pot să mă dumiresc însă de rostul hăturilor. Vreau să-l pornesc, el stă pe loc: trag de hături, el merge înainte.

Zadarnic îl indemn blând: „di” sau „ptu”. El face după cum îl taie capul.

Îmi amintesc însă că e absurd să vorbesc românește unui cal învățat cu comenzi francezești. Deci, mă informez la un camarad:

— Cum spui pe francezește unui cal să meargă?

— Dai pînteni și zici „Di!”

— Merți! Dar ca să-l oprești?

— Tragi de hături și zici „Hoo!”

— Merți! Răspund foarte serios, în hohotele de răs ale colonelăți, cari găsesc întrebările mele ridicole.

Dar eu sunt hotărât să nu mă dau hătut: strâng deci din pulpe, mă infig bine în scări și parvii, în rând cu ceilalți, în fața automobilului pe care se află aparatul de cinematografiat.

Noi formăm armata lui Pierre Weber, eroul principal, care ne comandă, cădare pe o șea, așezată pe un balansoir de scânduri, pe o platformă specială, la doi metri de obiectiv. Balansoirul se clatină înainte și înapoi, împreună cu șeaua și eroul principal, — imitând astfel goana unui cal în galop. Pe film însă, nu se înregistrează decât bustul călărețului, fără a se vedea că în realitate, el e călare pe băț,

FLAȘNETARUL

Originar din ducatul Modena, Italia făcuse parte din acei o mie de voluntari, cu cari Garibaldi debarcase în Sicilia, contra regelui Francisc II-lea și intrase în triumf în capitala Neapolului.

După făurirea unității Italiei, se retrăsese ca simplu cotățean la Florența, unde se ocupă cu comerțul vinului.

Se căsătorise cu o fată frumoasă și harnică, din satul său natal, pe care o iubea din copilărie și pe care n-o uitase cu toate evenimentele ce-i despărțise.

Din căsătorie avu un băiat.

El creștea cu toată dragostea de părinte, punându-și într'însul speranța că prin inteligența, cultura ce i-o va da, patriotismul ce-i va inspira, va fi odată folositor patriei, acelei Italie, care este Doamna lumii prin nobilitatea-i origină, purtătoare de civilizațiune.

Și era fericit, când după munca istovitoare a zilei, seara, după închiderea prăvăliei, stătea cu soția și copilășul pe țărmul mării Adriatice.

Cânta din armonie, pasiunea lui din copilărie.

Valurile mării îngânau departe me-

— ca să zic astfel. La câțiva metri în urmă, venim noi, în galop, călări pe cai adevărați. Automobilul, cu aparatul cinematografic și eroul principal fuge, iar noi îl urmărim în galop, cu săbiile scoase, în timp ce operatorul învârtiște manivela iar regisorul, cu ochi experți judecă efectul de ansamblu.

Ni se dau ultimele deslușiri:

— În pădurea din fața dv. se află ascunși două sute de mușchetari, pe cari îi șarjați, în timp ce ei vă împușcă. Incepând cu Weber, comandantul dv., care la un semn al meu, se va rostogoli de pe șea, în automobil. Jumătate din dv. veți fi împușcați și anume: tu, tu, tu, tu etc.

Cu degetul, regisorul desemnează pe cei cari vor trebui să cadă sub gloanțele mușchetarilor.

Fu am norocul să nu fiu condamnat la moarte. Mi-e teamă însă, ca nu cumva din greșeală, vreun mușchetar să mă ochească și să mă rostogolească și eu în țărână, cu ceilalți.

Deci strâng pulpele și mângâi calul, jurându-i la ureche, că dacă e cuminte și „nu mă împușcă“, am să-i dau zahăr și smochine, ca la circ.

Regisorul dă ultimele indicații:

— În timpul șarjei, să aveți figura cât mai feroce și să urlați agitând săbiile. Ați înțeles?

— Da! răspundem în cor.

— Atunci, bine. Atențiune! Incepem!

Automobilul pornește încet, apoi repede. Caii, după câțiva pași, trec îne-

lodiile armonice sale... Luna și stelele aruncau raze strălucitoare pe luciul întins al mării, transformând în palate de aur mărețele clădiri ale Florenței din apropierea țărmului, ce se răsirâneau ca într-o oglindă în apele ei.

Acolo povestea dânsul soției și copilului despre Garibaldi, despre victorie, despre triumf!...

I se părea că vede în zăbranicul nopții, Neapolul, și gândurile lui sburau spre trecutul glorios.

Zilele treceau și ele repezi, unele după altele.

Copilul avea acum opt ani și era unul din cei mai sârguitori în școală.

O! de ar fi putut acest părinte, ar fi sorbit anii ce mai trebuiau să treacă, până s'ajungă copilul mare!...

Însă de multe ori, pe cei ce sunt fericți, fatalitatea îi lovește cu nenorocirile ei...

Intr-o noapte, pe când lipsea de acasă, fiind dus să aducă un transport de vinuri, aprinzându-se casa vecină, luă foc și casa lui.

diat la galop. Gonim nebunește, cu săbiile secase, într'un nor de praf! Din copitele cailor sar pietricele și nisip cari ne orbesc. În jurul meu, cei cari trebuie să fie împușcați, cad unul câte unul, secerăți parcă de moarte reală. Mă înfierhânt și sigur pe mine, simt că nu voi mai fi „împușcat de mușchetari“: mă țin admirabil în șea.

La capătul câmpului ne oprim. Regisorul nu e mulțumit. Nu am fost destul de feroți, destul de războinici.

Vom relua scena.

În clipa aceea îmi aduc aminte că sunt în urmă cu chiria și că diseară, cum voi ajunge acasă, mă va lua proprietarul în primire. Și devin atât de feroce, cum nu vă puteți închipui.

— Atențiune! Incepem!...

În autobuzul care ne transportă spre Paris, îmi pipăi pulpele ușor induritate și constat că am eșit destul de bine din toată această afacere. Deși am șarjat de câteva ori „mușchetarii n'au reușit să mă împușce“ și sunt vesel.

Seara merg să văd un film american cu cow-boys. Privesc disprețuitor obiceiurile figuri de călărie, — caracteristica acestor filme. — care vă minunează pe dv. și m'au minunat și pe mine, până acum.

Cât îmi par de ridicole.

Bi, dar eu „fac cinematograf“.

AL. POPOVICI
Paris

Focul surprinse pe soție și copil în somn și până să-i deștepte vecinii și să le vie în ajutor, arseseră.

Când se întoarse își găsi casa și prăvălia nimicite, iar soția și copilul erau

Durerea îi fu atât de mare, în cât pe bună.

Fu dus într-o casă de sănătate, unde după câțiva ani se vindecă, însă ești de acolo îmbătrânit cu totul din cauza suferinței.

Nu mai voi să stea în Italia lui mă iubită, făcându-i rău aducerile aminte și luă drumul pribegiei.

Veni în România, unde se făcu netar, la București.

Papagalul, de deasupra flașnete, era acum singurul tovarăș.

Cu acest papagal și cu flașneta căștie și el o amărăta de existență, căci papagalul scootea din cutioara ce era adătată flașnete, bilete, așa zise, cu prezicerea viitorului pe cari le vindea celor ce credeau în ele...

Cânta, cânta din flașnetă ziua în noaptea, mai cu seamă copiilor. Li iubea mult, fiindcă și el avusese un copil adorat. Li dădea și sau nu, el trecea înainte, pe cerea, se mulțumea cu puțin.

Avea mai puțin grije de hrana papagalului și ce-i mai rămânea, era doar pentru dânsul.

Aștepta în liniște sfârșitul vieții spre a se întâlni cu ai lui, sus, în ceruri.

Mi-era simpatic bătrânul italian.

Îi dam mai întotdeauna, când îl înfătream, ș-unăndu-i spre a nu-l mâhni pentru micul d-tale papagal.

Odată întâlnindu-l și vorbind cu dânsul mai mult, mi-a povestit, plângând viața lui.

Dar de la o vreme nu l'am mai văzut pe bătrân.

Pe străzi nu i se mai auzea flașneta chipul lui blând nu se mai zărea.

Întâ un târziu am auzit că murise și cu dânsul ca o coincidență și papagalul lui.

MARIA OPRESCU

CETATEA GIURGIU

Măturia cea mai veche a trecerii mării turcești peste Dunăre, fu cetatea Giurgiu.

În fața zidului se mai afla un șanț adânc și larg de 3 klastere, având și un val de pământ sprijinit pe gard de nuele.

fiecare locuință avea câte o pivniță foarte adâncă și bine întreținută, unde locuitorii se puteau ascunde la vreme de primejdie.

La rândul său orașul avea ca o ultimă apărare un șanț, mai mult primitiv, ce pornea din malul Dunărei și se oprea la fortul Soliman, așezat în partea nordică.

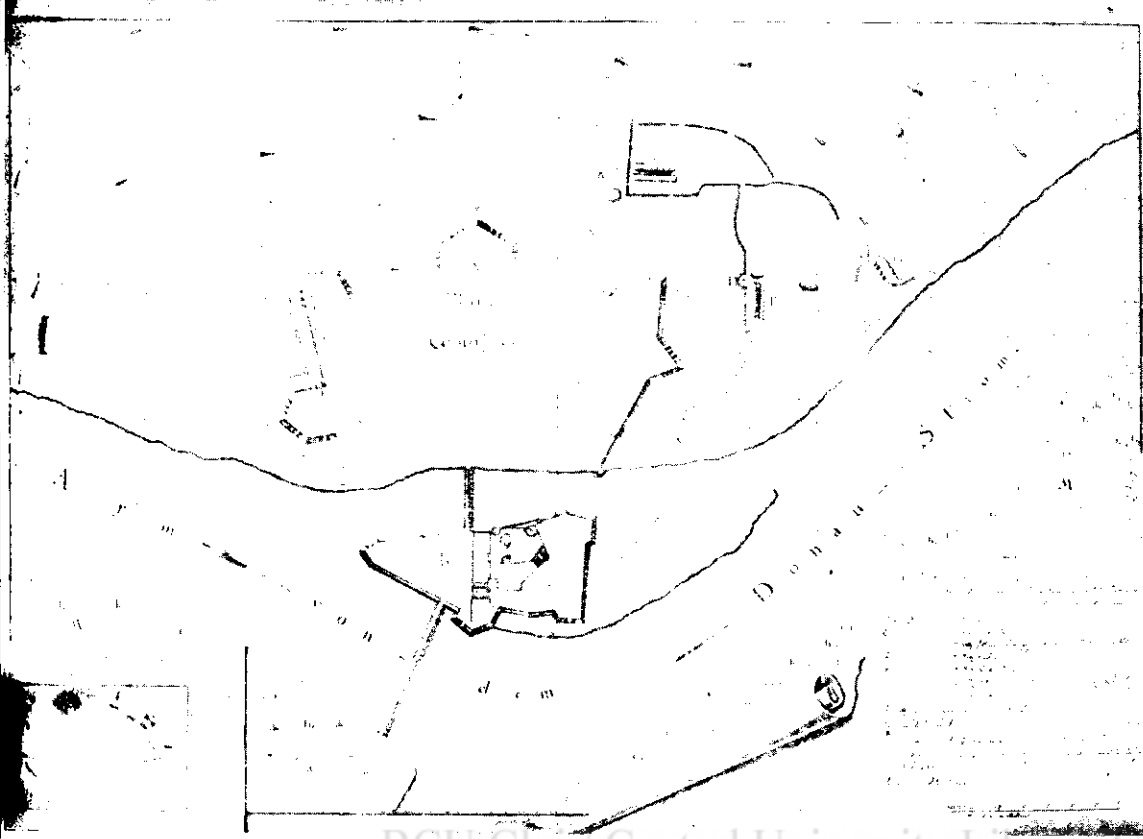
Dela Giurgiu plecau trei drumuri în interiorul țării, unul care ducea la Slobozia, altul la Pitești și cel de al treilea la București și Odovoia.

În felul acesta se prezenta pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea vestita cetate a Giurgiului.

Modul cum se prezenta cetatea Giurgiului îl observăm în fig. II, unde avem reprezentat atacul acestei cetăți din partea Rușilor, întâmplat la 1771.

Deși mică cetatea, totuși observăm că era foarte puternică, ea constând doar din întărituri și moschee, iar dealul pe care era așezată predomina împrejurimile.

Vederea aceasta complexează minunat planul ridicat în fig. I.

Planul Cetății Giurgiu în timpul războiului Ruso-Austro-Turc (1788—1791).

Turcii, au ridicat această cetate, pe dealul din fața unui post de înaintare, a mării de pe dreapta Dunărei, — Rusciuc, — iar pe de alta pentru a ține în vedere supravegheri pe Domnii din Românească, pe cari îi sili să-și așeze și reședința la București.

Apoi un plan făcut, în timpul războiului Ruso-Austro-Turc (1788—1791) de către ofițeri din Statul major austriac, cetatea se prezenta astfel: Fig. I.

Castelul se afla pe o insulă, din brațul Dunărei, și era legat prin câte un pod atât cu insula vecină cât și cu țărmul românesc, pe care se afla orașul.

În castel se aflau trei depozite cu pulveră, o cazarmă de ieniceri și o moschee.

Împrejurul acestora era un zid puternic, ce se prelungea în partea de Sud până la marginea insulei, iar în partea de Nord-Est, până la jumătatea insulei, formând două curți mari, deoparte de alta a castelului, B.

În malul românesc se afla o a doua cetate A, ce avea formă neregulată, cu din zid înalt de 4 klastere 1) și avea cinci bastioane triumfătoare, fiecare cu câte 10 tunuri.

În interiorul acestei întărituri se aflau: așezarea comandantului, cazarmă, depozit de provizii, o moschee, o fântână și câteva locuințe particulare.

Cetatea avea o singură poartă, prevăzută cu șanț și pod ce se ridica.

Asediul Cetății din partea Rușilor la 1771.

Orașul era așezat împrejurul ultimei întărituri, întinzându-se dela malul Dunărei până la fortul Soliman.

Casele erau din lemn, acoperite cu țigle, iar străzile strimte și nepavate. Mai

interesantă ar fi strângerea tuturor vederilor privitoare la fostele cetăți turcești din jurul Principatelor Române.

MIH. POPESCU

1) Măsură austriacă egală cu l. română. Vederea a așezării atât a Giurgiului, cât și a orașului, precum și a Rusciucului, sunt în schița mică din stânga planului.

critica literara

DESPRE COMIC, BURLESC ȘI TRAVESTIE

Comicul se definește prin manifestarea unei slăbiciuni, unui viciu sau unei insuficiențe, printr'o apucătură sau iacomie, avaritie sau desmătare, nepotrivire în dragoste, prin contrastul între două situații cu prevalarea ridicolului, caraghiozității, este biciul care pocnește pe imbecil, pe păcătos, pe stricat, pe ticălos, pe hrăpăreț, pe lacom, pe suficient, pe ambițiosul fără merite, pe ipocritul fără rușine, pe amoretatul bătrân, pe incultul pretențios, pe parvenitul cu aere de Cezar, pe încornorat sau pe păcălît.

Comedia este o șarjă contra moravurilor rele, un amuzament care educă pe sana celor netrebniți sau grosolani, stupizi sau libidinoși. Comicul răsare din cuvinte, izbucnește din situații, din psihologia indivizilor prin antinomie. Stă în caracter, în combinații de epizoade sau într'o acțiune precipitată, în care autorul făcând pe public să râdă, corijează, îndreaptă: „*ridiēdo castigat mores*”.

Burlescul este ceva mai puțin, este o exagerare a comicului, este o mărire prin lupta costumului și a figurei într'o situație ridicolă. Este August dela circ, care prin gesturi desordonate, prin giurme nesărate, printr'o schimonosire a feței, ne provoacă râsul.

Travestia este, pur și simplu, o vulgarizare haslie a unor situații foarte serioase, este un comic inferior.

Dacă trecem la exemple, vom constata că „Scrisoarea Pierdută” este pe rând comică și burlescă. Revistele dela teatrele de vară sunt burlești, simple farse, sau amuzamente comice, cu spectacole de balet, cu coruri, canțonete, ce nu au a face nici cu literatura, nici cu comicul adevărat.

Travestiile cunoscute (la noi a încercat George Ranetti în „Romeo și Julietta la Mizil”) sunt: *Eneida* lui Scarron și *La Belle Hélène* a lui Offenbach. Util societății este și comicul și burlescul, și chiar, cu bună voință, travestia. Cele două forme din urmă sunt material și documente pentru comic; *Burlesc este și Vasilachi* dela Moși, ca și clownul, travestia este psalmodierea bisericăscă a actorului de șantan, care imitând pe dascălul de strană, debitează blestemății pentru a face publicul să se strâmbe de răs.

Comedia este, însă, o formă superioară de artă. Când apare, societatea este oare cum așezată, moravurile „stabilizate”, iar observația obiectivă. Comicul vede prin prizma aceluia care vrea să se răsbune, sau să lovească fie canală, fie stupiditatea sau alt defect omenesc. Dintr'un colț retras, rânduiește pe ercii săi, îi studiază, îi pune pe scenă, se amuză singur de farsa sau pozna ce le-o joacă pentru a-i face de răs, pentru a-i scoate din sânul celor cumsecade, discreditându-i sau arătându-i cu degetul, ori de câte ori, reapar pe scena vieții, demascându-i pentru a-ne feri de vicțiile lor și astfel din ură, trecem la hohote de răs și la mizericordie.

Comediile lui Aristofan se agată de defectele vremii, atacă pe Socrate în ce a-

vea absurd în doctrina sa periculoasă tradiției și religiei, batjocora pe Euripide, care scosese din matca tradițională, pe eroii săi turbulenți, neguroși, pasionați, doritori de neconoscături ce erau să aducă repede moartea societății ateniene, sau se agăța de demagogia ticăloasă a lui Cleon, se repezea în feminismul ce era să împingă la prăpastie familia, scria virulente satire politice, dezvoltă teze pro sau contra, totdeauna însă, în serviciul cauze bune, lovind în dreapta și în stânga, atacând pe front pe toți aceia care săpau, spre a dărâma temelii religiei, familiei, republicii, tradiția glorioasă a trecutului apropiat. Unii îl consideră reacționar, fiindcă a fost un om de treabă, alții un obscurantist primejdios, pentru că a răs de unele „prăpăstii” ale filosofului cu figura de Silen, negativ în septicismul său distrugător, necruțător în ironia sa tăioasă, (fie că prin moartea sa nobilă, prin acțiunea de reabilitare a elevilor săi, genialul Platon, și Xenofon — ne apare nouă altfel decât lui Aristofane); alții îl acuză că a fost nedrept și fără milă chiar pentru Cleon, care a murit ca un erou la Potidea. Adevărul este pentru comicul, „în sânul căruia cele nouă Muze își găsiseră culcușul”. Pentru el Socrate, dacă nu este corupător al tinerimii, rămâne un fel de nihilist, un teoretician nebulos, un idiolog periculos, a cărui acțiune se părea nefastă: Euripide a fost un fel de Tolstoi, care a pregătit descompunerea morală a Ateiei, etc..

Comedia latină este mai mult o farsă, o imitație a celei grecești; iar spiritul roman a iubit și a inventat satira care lovește drept, care atacă pe nume, care distruge pe față. Atena a avut mari comici, Roma mari satirici.

Comedia până la Molière, în Franța, a fost o farsă, cum a fost și în Anglia până în epoca elisabetană, cum a fost în Italia până la Goldoni.

Molière, pornind și continuând spiritul clasic, a creat marea comedie, alături de farsa irezistibilă; pe lângă piesele sale de caracter, pe lângă satirile sale, a creat câteva pozne care nu-i micșorează cu nimic gloria literară.

Grăbindu-ne în spre noi, Caragiiale a pus temelii comediei, iar capodopera sa „Scrisoarea pierdută”, este un gen unic de comedie politică, de satiră, de șarjă și de farsă.

ION FOTI

CONCEPȚIA INDIVIDUALISTĂ ȘI CĂSĂTORIA LA IBSEN

(Note pe marginea broșurii d-lui N. N. Crețu „*Femeia mării*” de Ibsen).

Dacă este adevărat, că de cele mai multe ori, conferința are avantajul unei expuneri mai apropiate, mai calde și deci mai comunicative, tot atât de adevărat este și contrariul, că tot de cele mai multe ori, conferința te forțează să-ți limitezi materialul, servindu-te numai de elementele capitale ale problemei pe care o dezvolti, neingăduindu-ți însă o argumentare mai amplă și o dezvoltare

a punctelor secundare, cari își au și partea lor de contribuție, la elucidarea unei probleme sau concepții a vreun scriitor sau chiar a unei generații.

Concepția individualistă și căsătoriei Ibsen, deși poate fi studiată, în mare piesele sale *Femeia mării*, *Nora*, *Străbănii*, *Comedia iubirii*, *Stălpii societății*, *Sălbatic*, *Rosmelsholm*, totuși, restrâns ce îl oferă o conferință, a fi pe d. N. N. Crețu să se ocupe numai prima, adică „*Femeia mării*”, renunțând la elementele secundare ale ei, și în același timp și la celelalte piese mai amintite.

Discutând una din ideile scumpe la Ibsen, problema capitală în fața vieții: *problema libertății interioare*, pe care o poate ridica o personalitate superioară schițând pârghia cea mai puternică a ideologiei lui Ibsen; *principiul individualist*, ideal către care trebuie să tindă omul: „*Să fii totdeauna în acord cu tine însuși, să-ți croești poteca ta chiar dacă abate din drumul mare al tuturor, să înfrunți tu pericolele tale, să-ți impui sacrificiile, să-ți alegi singur băgăli să-ți riști singur ruina, să-ți cucerești prin tine libertatea și fericirea*”.

Și în același timp, înfățișând concepția trecutului asupra femeii cu alternative ei: *femeia sacrificiu și femeia păpușă*, care ea n'are nevoie de o independență personală, iar căsătoria îi apare ca o servire și o captivitate pe viață, autorul se oprește mai mult asupra piesii *Femeia mării*, simbol al aspirației femeii spre libertatea voinții în legătură cu problema căsătoriei.

Așa zisa *filosofie a piesii* în care două procese sufletești complexe și subtile se desbră în sufletele eroilor Wangel și Ellida: pe deoparte ajungerea din partea lui Wangel, care își iubeste soția, la convingerea că trebuie să-i lase libertatea și a decide în alegerea ce trebuie să o facă între el și străin, iar pe de altă parte, ajungerea din partea Ellidei la descoperirea sufletului și conștiința unei libere hotărâri, duc la concluzia unei libertăți complete, în care „o conștiință sănătoasă, bărbat sau femeie va alege întotdeauna bine, în tot cazul cu angajarea întregii responsabilități proprii, așa că n'ar avea nici când loc regretele sau ispășiri bolnăvicioase”.

Ellida — *Mi-ai dat puțința să pierd tu necunoscut, să pătrund în el, dar eu fi voi. Mi-ai dat puțința să-l am, dar eu ceca pot astăzi să renunț la el*.

Wangel. — *Din ce în ce tot mai mult înțeleg. Tu gândești și simți în imagini și închipuirii pipăite. Dorul tău de mare simfinăntul acela de înșirare și de tracție pentru El, pentru streinul acela, nu erau în realitatea decât expresia voboldului tău de libertate care se desprătașe și crescuse în tine. Nimic altceva*.

Deși mulți au văzut în Ibsen un adevărat socialist, ce caută prin piesele sale să desrăme familia, el este totuși adevărat care vede în căsătorie unirea a două voinți libere, deci iubire și acord de bunăvoie, nu forțat.

Această legătură între principiul individualist și căsătorie va deveni principiul de regenerare al societății moderne în care familia va fi constituită sănătoasă pe libertate, adevăr și iubire, căci

T e a t r u

cronica dramatica

TEATRUL NAȚIONAL

„MASURA PENTRU MASURA” de Shakespeare

Așteptam de mult să văd pe scena unui teatru, reprezentată această încântătoare piesă. Așteptam mai mult să o văd la Național, unde sunt și actori mulți și unde se poate desfășura în plin, generozitatea unei ingenioase puneri în scenă.

De mult, în anii de școală, un profesor de literatură comparată, a dat seriei de școlari dintre cari făceam și eu parte, puțința să aprecieze, să învețe chiar piețele caracteristice ale lui Shakespeare. Ne-au emoționat, ne-au copleșit tragediile; ne-au dat perspective de largă înțelegere creațiile din comedii. Analizele sistematice, poate prea sistematice, făcute sub călăuză prof. Mihail Dragomirescu, ne-au îndrumat însă să înțelegem pe Shakespeare și actualizat, dincoace de traduceri oficializate și rigide. Școala a stimulat largirea înțelegerii dincolo de metoda didactică și profesorală.

S-a putut să par atunci neserios, dar n'am cedat convingerii, că „Măsură pentru măsură” e una dintre cele mai tipice creații shakesperiane: amestec superb de farsă, comedie și dramă, și apoi minunată șarjă rânduită într'un cadru de reală și continuă dramatizare.

Deaceia, așteptam reprezentarea „Măsurii pentru măsură”. Pentru minunata satiră, pentru cascadele de geniale bufonerii, pentru imensa-i temelie de constructivism sufletesc, totdeauna firesc, adevărat, real.

Când nu s'a spus, și când nu s'a arătat „măsură pentru măsură”? Când n'a fost necesar „dinte pentru dinte” și când e cu nutință în evoluția morală, sub orice directive de stringente și aride principii să nu se amintească de străvechiul „ochiu pentru ochi”?

Subiectul poate să varieze oricând și oricum. Tema însă e eternă ca lumea și interesantă ca viața smucită între dorință și imperativul ordonat totdeauna cu inițialul „nu face”.

În „Măsură pentru măsură”, e însă ceva mai mult. E geniul lui Shakespeare. E răsfrângerea laturilor celor mai ca-

sătoria nu trebuie să fie mormântul iubirii și al libertății”.

Deși cadrul unei conferințe a împiedicat pe d. N. N. Crețu să dea amploarea cuvenită unei asemenea probleme, d-sa are totuși marele merit de a fi reușit să ne dea o idee limpede, asupra ceea ce trebuie să fie căsătoria în lumina principii adevăratei morale.

Simplu și concis, fără bogăție de argumente, dar convingător, limpede și susținut, d. N. N. Crețu ne-a dat în parte sugestia materialului de gândire și înaltare sufletească, ce ni-l oferă teatrul lui Ibsen.

KOSTIA SERGIU

racteristice ale sufletului, laturi, cari sunt imediat în succesiune și tragice și comice și dramatice și burlești.

Și după felul, cum a primit-o publicul, îmi place să cred, că direcția teatrului Național a dobândit deplina apreciere pentru reprezentarea așa de frumoasă a „Măsurii pentru măsură”.

Un prinț (Bălțăteanu) vrea să știe cum se poartă cu poporul sfetnicii săi. Anunță că pleacă și lasă toată puterea și răspunderea cetății Vienii, ministrului (Calboreanu) și judecătorului Escalus (Nottara).

Ministrul desgroapă din vrafuri de arhive, legi a căror aplicare o vrea tare, rigidă, întreagă, întru respectarea virtuții.

Potrivit acestei măsuri de arheologie politică, un tânăr, care a iubit și a fost iubit, e condamnat la moarte, fiindcă

d. C. NOTTARA

nu s'a căsătorit cu iubita, la care sunt vădite prin rotunjime, semnele dragostei.

Sora tânărului osândit (Marioara Zimniceanu), călugărița, intervine la Ministru să obțină amnistia fratelui. Ministrul rigid, legalist, virtuos propune frumoasei călugărițe să-i cedeze. Călugărița nu vrea. În cele din urmă, — farsa — călugărița trimite în locul ei, la întâlnirea cu ministrul pe fosta logodnică, — părăsită fiindcă n'avea zestre — a ministrului moral, rigid, tocător de principii și răjnit de directive virtuozitate.

Dar prințul nu plecase din cetate. Înbrăcat în sutană de călugăr, colinda prin popor să afle și să constate, cum trăiește poporul și cum își împlinesc îndatoririle, curtenii săi credincioși.

Aceasta-i schema. În jurul ei, admirabile episoade și complexitate de intrigă shakespeariană. Prințul află tot: la măsura ministrului, care ordonase uciderea tânărului, pentru că a călcat virtutea unei fete, nu trebuia să urmeze măsura identică pentru prinț, fiindcă se rezeșise la virtutea călugăriței?

Totuși în piesă, sfârșitul e delicios și liniștitor, ca o poveste de copii. Toți se însoară. Chiar și regele cu frumoasa călugăriță.

În general, pe scena Naționalului, piesele lui Shakespeare sunt interpretate bine. Poate, comedii sunt mai bine, ca ansamblu. Admirabila bufonerie-farsă

„Măsură pentru măsură” e interpretată excelent.

A intrat în scenă și maestrul Nottara, cu tot trecutul și prestigiul de creator în rolurile shakesperiene. Dl. Nottara a fost judecătorul senin, demn, impozant.

Rolul ministrului, cu atât mai fățarnic, cu cât vrea să fie mai dărz în pedepse și mai oratoric în afirmarea preceptelor morale, l-a ținut artistul care fără îndoială contribuie la susținerea gloriei marilor săi înaintași dela Național, d. Calboreanu.

În rolul călugăriței, a fost excelenta artistă Marioara Zimniceanu. După rolul din „Femeia îndărătnică”, în care o socotim neîntrecută, în rolul din călugărița „Măsurii pentru măsură”, Marioara Zimniceanu este desigur una dintre cele mai bune, mai mari interprete în piesele marelui Shakespeare.

În roluri pitorești: d-nii Manu, Bulfinski, Sârbu, Victor Antonescu. Critic, d-nele Cruceanu, Jeana Popovici. Despre fiecare dintre acești artiști, trebuie să se spună cuvinte foarte bune. În special cei dintâi. D. Manu are vervă, are mobilitate. D. Bulfinski cu ușurința, cu care apare în roluri de prestigiu, interpretează roluri mici, cu pitoresc și comic. D. Sârbu nu fixează, ci intensifică nota comică și mai ales cu inteligență îi dă când trebuie nota burlescă. D. Victor Antonescu ca de obicei în cadrul impresionant al comicului de situații.

Montarea impresionantă.

Directorul de scenă, d. Soare are și îndrăzneală și fantezii. Sub impresia, justă desigur, — că tema piesei e ori-

d. BALȚĂTEANU

când actuală, a făcut montarea într'un ritm actualizat, modern, cu accentuare fantezistă.

Poate că unele „motive” au fost cam disonante în montare. Poate, că e și un ușor nor de fantezie rusă în desenuri și decoruri.

Realizarea în ansamblu e însă frumoasă.

B. CECROPIDE

aşa şi-aşa...

NICOLAE IORGA este — fără discu-
tuine — îndrumătorul şi exponentul su-
fletului românesc în veacul XX-lea, ener-
gia culturală în continuă vibraţiune în
slujba intereselor superioare ale neamu-
lui nostru, mintea creatoare din taini-
ţele căreia a eşit o operă imensă şi va-
riată — îmbrăţişând cele mai multe po-
sibilităţi literare, culturale, ştiinţifice şi
practice, înfăptuitorul atâtor opere de
interes suprem, educatorul atâtor gene-
raţii. Iată de ce primim ca pe un omagiu
bine meritat numărul festiv pe care i-l
închină revista literară „Floarea Soa-
relui”. (Ian-Julie 1929). În această ba-
bilonie de porniri şi curente în care a-
devăratele merite sunt atât de puţin
recunoscute — gestul pe care „Fl. S.” îl
face — nu numai că dovedeşte o men-
talitate sănătoasă — dar contribuie la
vulgarizarea unei vieţi model — pentru
binele obşte.

Păcat numai că „Floarea Soarelui”
continuă să apară atât de neregulat şi
să fie atât de puţin accesibilă marelui
public.

ŞI ÎNCĂ UN PACAT: Articolele oma-
ziale puteau fi semnate de altcineva. Al-
tă valoare ar fi avut închinarea sem-
nată de unul sau doi dintre atâţi scri-
tori, admiratori! sau elevi mai îndepăr-
taţi ai d-lui Iorga — dintre fruntaşii
recunoşcuţi ai scrisului românesc. Nu de
alta, dar ilustrul necunoscut care le
semnează (probabil: un student al d-lui
Iorga) învaţă acum să scrie româneşte.
Iată dovezi:

„În acest an s'au împlinit 20 de ani
de activitate cari s'au sărbătorit printr'-
un fast deosebit, luând parte si Princi-
pesa mamă Elena”.

Sau:

„Cleopatra, noua piesă jucată în luna
Maiu, s'a bucurat de toată atenţia ce se
cuvenea unei piese de o înaltă tehnică
teatrală din partea criticilor teatrali”.

În fine:

„Vorba era entuziasmul sau durerea
sufletului ce continuu se frământă; pri-
virea şi gestul subliniază ideea şi flacăra
profetului pe care-l întrezăreşti din sta-
tura ce simbolizează pe voevodul ţărilor
trecute, pe fiubitorul de cătoreii sfinte,
iar cartea din care se inspiră în proro-
cirile sale e cartea vieţii sale însăşi ce
are ca reazăm simţirea veacurilor de ro-
manism şi prezentul culturii de pretu-
tinent”. Şi așa mai departe: pagină cu
pagină şi aproape paragraf cu paragraf —
tot omagiu se furîșează într'un stil de
reporteras de provincie care se și crede
mare purtător de condei.

Așadar două lucruri: articolele oma-
ziale trebuiesc scrise cu oarecare înde-
mânare stilistică și semnate de persona-
lități ale culturii. Altfel nu-și ajung sco-
pul.

UN LUCRU NU SE POATE NEGA:
execuția tehnică a revistei „Floarea
Soarelui” (hârtie, copertă, literă, clisee)
e mai presus de orice critică. Conducă-
torul ei pare a fi un om de gust, de mul-
tă pricepere și a avea un secundant ti-
pografic credincios. Dacă materia literară

a revistei ar fi la jumătate din media
grijei tipografice, „Floarea Soarelui” ar
fi una dintre cele mai bune reviste ro-
mânești. Firește că, deocamdată, nu e.

UN PICTOR POET. În același număr
al revistei „Floarea Soarelui” d. T. Crudu
vorbește despre pictorul român A. Bor-
denache care — trăind în Franța — s'a
remarcat încercând „cu deplin succes,
în toate genurile picturii” și, excelen-
d ca portretist, a trecut la sculptură. În
legătură cu această operă a sa d. T. C.
reproduce — din marile reviste franceze
— câteva păreri autorizate.

Acestei activități însă i se alăturază
o a doua:

„Întâmplarea a făcut să ne cadă în
mână câteva caete din acele poezii înti-
me ale d-lui B., care pot alcătui două
volume respectabile.

„Îți face impresia că pictorul nu scrie,
zugrăvește poeziile sale și anume:

„La început schițe fugare, deseme în
două-trei linii, apoi sublinieri, amplifi-
cări, tablouri mici, tablouri mari, în
sfârșit compoziții...”

„E zama lucrului firesc al unui pic-
tor.

„Technica lui predomină pretutin-
deni. El prinde ideea: îi dă tonul, cu-
loarea, versurile care-i convin...”

În fine:

„N'am găsit o poezie la fel una cu alta,
dar absolut niciuna din câte le-am avut
înainte”.

Natural că aceste lucruri ne intere-
sează — în primul loc — pe noi, Româ-
nii, oricât de mare ar fi nepăsarea na-
țională.

EMIL GĂRLEANU este analizat cu
multă pricepere și duioșie în ultima
fascicolă a „Propileelor literare”, sub
semnătura d-lui I. Foti. Iată — mai jos
— două interesante aprecieri:

Una — în legătură cu sufletul lui Găr-
leanu-artistul:

Gărleanu un poet bric. Vedeă situații
sufletești și tablouri după natură cu o
intuiție puternică.

„Ca poet a răzut, dar n'a studiat lu-
crurile.

De aceea n'a reușit în nuvele. A trăit
retras și într'un cerc restrâns de oameni.
Îi plăcea singurătatea. Era o fire visă-
toare, nu căuta contactul vieții, nu-i
plăcea sgomotul luptei, îl indispucea hă-
tălia. S'a retras într'un colț, a privit în
juru-i, a simțit profund și a iubit cu pa-
tina unui artist, cu furia vânătorului ce
aleargă pe urmele vânătorului, a pă-
truns, pentru că a iubit, în „Lumea ce-
lor cari nu cuvântă”.

Și-mai jos:

„În lumea aceasta s'a exilat, ca un
pustnic Gărleanu. Și în societatea gâze-
lor, a gândăceilor, a furnicilor, a cără-
bușilor, a greerilor, a fluturelor, a libe-
lulelor, în mândra și mângâietoarea a-
propiere a vulturilor, a ciocârlilor, a li-
pălacelor, a privighetorilor: în con-
vorbire cu tot felul de păsări și cu tot
soiul de animale, în iubirea caldă și
castă a florilor, le-a simțit dorințele as-
cunse, le-a respirat parfumul îmbătător
al petalelor albe și roșii, a prins pati-
mle lor; a ghicit ce se petrece, în ma-
rea lui dragoste de natură, în creierul
unui greer, în sămburele de minte al
unui fluture și al unei furniciei”.

Și alta — a acestei cărți:

„unică în literatura noastră. În aceste
bucăți scurte, în stil sobru și lapidar
adeseori, cu observații duioase, pline de
poezia dulce a câmpiilor noastre, încu-
cate cu imagini clare și precie străbă-
tute cu subtilități de cugetare și cu gin-
gășii, de sentimente, se va prelungi de
parte, va rămâne timp îndelungat în-
crustată în aceste pietre de preț, icăna
și memoria aceluia care a fost Emil
Gărleanu”.

O NOUĂ POETA pare a fi d-na So-
rana Topa, artistă de valoare la Teatrul
Național care publică o poezioară în „A-
devărul Literar” dela 1 Sept. 1929:
„Pașii”!

Suflete vii, suflete moarte,
Așa mereu, doi câte doi,
Din goluri desprinși,
Spre goluri împinși.

La capăt-uitarea lacom ti soarbe
În umede guri de morminte.

TITLURILE revistelor noastre literare
ne uimesc — de cele mai multe ori —
prin stupiditatea lor: unu, Adam, Eva,
etc. — se preferă cu ușurință, din tot ce
ese în cale, tot ce e mai sonor, mai cu-
rios, mai straniu, mai neînțeles.

Că altădată lucrurile se petreceau al-
fel se știe: Făt-frumos — Floarea da-
rurilor, Semănătorul — sunt titlurile
care vorbeau cu toată puterea și-i spu-
neau citorului o bună parte din pro-
gramul, din conducerea revistei.

Iată de ce credem că alegerea unui ti-
tlu, nu trebuie să se facă ușor: el trebuie
să corespundă unei idei și unei directive
ideei și directivei pe care colaboratorii
revistei — în plină concordanță cu con-
ducerea înțeleg să servească devotați și
dezinteresați.

DEVIZĂ ȘI BLAZON. Iată două lu-
cruri care, până acum, nu priviau re-
vistele literare. Dar... quantus mutatus
ab illo... O așa-zisă revistă literară a re-
format obiceiul — alegându-și ca blazon,
punga de ghiță. Ideea mi se pare nu
numai interesantă, dar de dreptul inge-
nioasă. Cu o singură precizare: punga
de ghiță să fie cât mai mult aplicată
la capetele distinșilor colaboratori ai re-
vistei...

Se va resimiți, poate, atunci o ușoară
ameliorare și în felul lor de a scrie.

P. P.

BASFOIND înămplător ziarul „Prager
Presse” din 1 Septembrie c. am fost
plăcut impresionat citind în pagina li-
terară a acelei gazete, poezia „Vreme
Rea” a poetului V. Demetrius.

„Poezia ocupă un loc de frunte, fiind
cea dintâi din prima coloană a paginii
literare. Traducătorul semnează H. Bloch.
Faptul e îmbucurător și-l notăm în
fugă, cu convingerea că va fi o surpriză
și pentru poet, care-i unul dintre asidui
noștri colaboratori.

SCRIU.

literara

oseama de cuvinte

O prietenă a scriitoarei Rachilde, adresându-i acesteia o scrisoare cu creionul, scuză fața de Rachilde, rugând-o să nu considere acest lucru drept o impoziție.

— Dece să te scuzi? îi spuse Rachilde. O scrisoare cu creionul e ca o conversație intimă, pe șoptite...

Câteva cugetări pline de tălc ale lui Henri Becque:

...Nenorocirea egalității este că o vom avea numai cu superiorii noștri.

...In materie de bani, acela care ar trebui să-și aducă aminte, uită și acela care ar trebui să uite, își aduce aminte.

...Luările despre o femeie sunt la fel cu simptomele, oricât vrei să scapi de ele nu poți.

Victorien Sardou reproșă lui Grisier, directorul teatrului Ambigu, că nu-și respectă angajamentele:

— Nu mi-ai spus d-ta, că n'ai decât un curânt?

— Tocmai! N'am decât un cuvânt... Ti l'am dat d-tale și ncum îl iau și îl dau altuia.

O diletantă, din lumea bună, solicită o audiență lui Rossini. Acesta o primește cu simpatie și o invită să înceapă să cânte. Ea, fiind emoționată, ezită și-i spuse:

— Ah, maestre, dacă ai ști cât îți e de frică!

— Dar mie?!... adăogă Rossini.

În tinerețea sa Rouget de l'Ysle, o ducea foarte greu, se împrumuta dela toți prietenii și cunoscuții și avea numeroase datorii.

Într-o zi întâlnind un coleg, Rouget de l'Ysle îi spuse:

— Îmi pare foarte bine că te întâlnești! Te rog să-mi faci un mare serviciu!

— Știu ce îți ceri, răspunse prietenul. Cât vrei?

— 2000 de franci!

— Cum, ce spui?... 2000 de franci? Dar e o sumă imensă!... Ce vrei să faci cu atâția bani?!

— Vreau să-mi plătesc datoriile! Nici n'ai idee, ce neplăcut e să te știi dator!

Celebrul romancier Maurice Dekobra, recitând la repetiție generală a unei piese care s'a jucat de curând la un teatru parizian și a suferit o groaznică înfrângere, plecă dela teatru după actul al III-lea al piesei.

Autorul întâlnindu-l a doua-zi pe strada, îi reproșă spunându-i:

— Se poate să pleci după actul al III-lea?!

— Dragă, sunt prea politicoș și d'aia căm plecat după primul act! răspunse Dekobra.

bazar

DACA STRABISMUL POATE FI VINDECAT FARA OPERAȚIE

În 70 la sută din cazuri, între 7 și 40 ani, profesorul Cantonnet afirmă că strabismul poate fi vindecat prin simpla reeducare.

Pentru aceasta trebuie însă ca strabismul să nu fie prea pronunțat; acuitatea vizuală să nu fie prea micșorată; bolnavul să fie iscusit, inteligent și stăruitor. Bolnavul trebuie apoi să facă la el acasă zilnic ședințe de reeducare dar aceste ședințe să fie supravegheate odată pe săptămână, de un specialist.

DIVORȚUL ȘI FEMEILE

O statistică americană ne spune că femeile din Chicago sunt mai amatoare de... divorț decât bărbații. Numai în cursul lunii Iulie tribunalul a pronunțat divorțul a 377 femei, pe câtă vreme în aceeași perioadă de timp n'au cerut, și obținut, divorțul decât 121 bărbați.

EMILIE BROISART

S'a stins la Mizville, lângă Cannes, acum câteva zile. Era o bătrânică îmbrăcată veșnic în negru. Pălării mari îi umbreau profilul fin, jupa lungă îi ascundea piciorul delicat. Purta întotdeauna mănuși lungi și răspânda un puternic parfum de lavandă. Vizitatori nu-și vor mai întoarce capul după ea și nimeni nu va mai șopti în urma ei: „Cât de frumoasă trebuie să fi fost în tinerețea ei! Nimeni nu se va mai mira că o faptură atât de plăpândă, atât de fină și de delicată, desprinsă parcă din altă epocă de mult apusă, a putut să atingă vârsta de peste 80 de ani.

A murit l'unia trecută și mulți din vecinii ei aflau atunci pentru prima dată că bătrânică izolată și modestă era Emilie Broisart, din vechea falangă a artiștilor de rasă francezi.

Emilie Broisart n'a ajuns la renumele mondial al unei Rachel, Bernhardt sau Duse dar unu' din comentarii frumoasei ei vieți scria că „a fost cea mai delicioasă din toate”. Frumusețea ei împregnată de atâta distincție și dulceața vocii ei au făcut-o populară în întreaga Europă, timp de mulți ani.

Emilie Broisart s'a născut la Turin în 1848. A apărut pentru prima oară pe scenă, la Bruxelles, într'un vodevil. A fost adusă la Paris, trei ani mai târziu, să joace la Odeon și în urmă a intrat la Comedia Franceză.

A recitat multe aplauze în: „Le Demi-Monde”, „Chatterton”, „Mariage de Figaro” și „La vie de Boheme”.

În 1894 și-a dat reprezentația de adio în fața unui public care înțesa sala Comediei Franceze până la ultimul loc.

La Mizville trăia foarte retrasă. Primia uneori vechi cunoștințe din teatru. Cei mai mulți o cunoșteau ca „bătrânică” ce era întotdeauna îmbrăcată în negru și răspânda un puternic parfum de lavandă.

caricatura zilei

REDUCERE...

— Doamnă, patronul hotelului e dispus să vă facă o mare reducere la plată, dacă consimțiți să nu mai eșiți pe plajă în... maillot.

CONFIDENTĂ...

— Nu-ți poți imagina, Filip, cât mă muștră cugetul când fumez, din când în când câte o țigare.

— Vă cred. Dar, aș fi curios să știu, cât timp v'ar trebui să fumați cutia foată.

MOTIV SERIOS

— Da, D-le soră mea vrea să facă Cinematograf...

— ...Și ce spune tatăl Dvs., despre asta?

— Nimic. Ei nu se cunosc...

(Le rire)

Pagini uitate

ȚIGANUL

de ION GORUN

Picureau strășinile amarnic, de par'că amintirea strășnicului viscol ce îndura-seră le-ar fi stors, acuma, lacrimile ușurătoare venind după încordarea unei aspre încercări. Picureau pătând paltoanele și pocnind în pălării ca și când cineva ar fi aruncat din înălțime cu pietricele. Se feriau trecătorii, plictisiți, puși în dilemă între această răpăială săcăitoare de sus și între nevoia de a bălăcări în mocirla de jos, dela marginea trotuarului.

Și era și unul care nu se ferea. Sta acolo sub strășina dela colțul stradei, primind cu o blajină îndulgență picurarea ce din când în când îl turbura din visarea în care stătea cufundat. Fața-i brună aproape zămbia; își răsucia, cu un gest mai mult schițat, mustața neagră, cu fire argintii lăsate în voia lor, iar ochii mari, negri, priveau oarecum sfioși, vagi în vagul mișcării de pe stradă.

Din colțul celălalt, poetul Rusalin îl vede, se mai uită odată, — se hotărăște. În mijlocul stradei sergentul ridică bastonul alb, și ca și sub protecția acestui simbol al autorității, pletosul trece grăbit, se oprește înaintea visătorului:

— Tu erai, mă țigane? Când ai venit? Că nu te-am văzut de nu țin minte...

Jenat puțin, celălalt arăta șirul de dinți caracteristici, podoaba rasei.

— Adevărat; viu cam rar prin țară... Când mă mână dorul și nu mai pot să rabd...

— Viu rar, -- și prinse brațul poetului: — dar vezi, mai la urma urmelor și se urăște și cu străinătatea. Acolo ori pe unde mă duc, și se întâmplă de mă întâlneste așa în drum unul care m'a cunoscut mai de mult, vine la mine zămbitor, îmi întinde mâna și-mi zice: „Iarăș pe la noi maestre? De mult, nu te-am mai văzut... Când o să avem fericirea să te ascultăm?...” Așa că, tot auzind astfel, e o adevărată plăcere, când viu să mă mai îmbăt de aerul acesta al copilăriei mele, să întâlnesc pe câte unul care să-mi strige de departe: — „Ce mai faci tu, mă țigane? Când veniși, cioră? La ce cârciumă cânti tu acuma, mă?...”

Vioristul lăsă brațul poetului:

— Apoi iacă o să-ți spun: Fac bine și nu cânt la nici-o cârciumă. Am venit ca să mă mai întâlnesc cu prieteni...

Și din privire îl vorbea iarăș aceeași lertătoare înțelegere a lucrurilor cari sunt așa, fiindcă nu stă în puterea noastră să le schimbăm. Acuma Rusalin îl prinse peste mijloc și îl purta agale pe stradă înainte.

— Totuși, te poți numi fericit tu. Umbli prin toată lumea. Hoinărești. Cânti. Femei frumoase, domni, amânțeri aroganți, cască gura la tine... Aci la noi, e numai aroganța; dar înțelegerea lipsește...

— Ba înțelegerea cred că e tot cam aceea; numai în felul d'a o arăta e deosebită... Cei mai mulți dintre cei de aținea arată mai puțin decât pricep. — Aicea, dimpotrivă, arată mai fiecare mai mult decât pricepe... Ai noștri sunt mai espansivi, atăta e totul... Dar acuma, eu nu mă mai sinchiesc de toate astea...

— Cum, maistre, prețuirea cuvenită artistului nu te mai mișcă?

— Dece să-ți spun da sau nu? Dacă ți-aș spune adevărul, m'ai privi neîncrezător. Și ai socoti că totuși nu se poate ca țiganul să nu se simtă măgulit în sine, când însfârșit îl înalți și tu la rang de „maistru...” Uite, mai bine o să-ți povestesc altceva.

„De aicea de unde am ajuns acuma, zărești colțul unei strade; e strada Sfinților... Trebuie să știi și tu, din copilăria ta, ce poate să spună cuiva așa o stradă strâmbă, o casă dărăpănată, alături de cari atăta lume trece nepăsătoare... Cătă dușoșie nu e în stare să reverse în sufletul tău o urățenie ca aceasta, dela care alții poate întorc capul cu desgust... Iată, e cecace mă atrage cu mai multă putere de prin depărtările prin cari rălăcesc de obicei...”

Se trezește uneori în mine amintirea unei cafenele întunecoase, cu pereții afumați, unde se adunau odinioară la sfat artiștii... „adevărații parizieni”, — adică aceia cari cu adevărat, cu știință și mărturia tuturor, cântaseră, odată măcar, la Paris... Aceia știau multe, și când se porniau pe povestiri, cu ochii infrigurați, îndemuându-și și atățându-și unii altora fantazia, nu mai băgau de seamă pe micul puradeu care se furișea undeva într'un colț, pe după o bancă, încremenit locului, cu ochii mai căscați decât gura, și cu gura mai atentă decât ochii... Acolo am sorbit toate istorioarele și povestirile de glorie... țigănești, — acolo mi-a crescut mare ambiția, dorul de mărire, de întrecere a tuturor „adevăraților parizieni”, — ba încă și a celor cu adevărat adevărați...

„Când, în mahalaua depărtată prindeam apoi vioara și arcușul, mi se păreau ca o armă, ca o spadă vrăjită, în mâinile unui cuceritor al lumii...”

„Îmi sună și acuma în urechi exercițiile disperate ale bietului Manolache, un găligan din vecini care își pusese în gând să ajungă cu orice preț artist în naiu... Toată ziua, până noaptea târziu, se lupta cu aceleași note cari, atăta puteai să cunoști, pretindeau să reconstituască o arie la modă pe-atuncea... „Suspine crude”... Tipa și se tânguia naiul chinuit, crud suspina cu intreruperi unde nu trebuiau și cu precipitare unde scria un mers mai domol, — iar pieptul lui Manolache se sdrobia de silință multă și de neisbucire... Astăzi cântă și el pe undeva printr-o cârciumă: — ce nu se poate face cu stăruință?... Dar eu când trecea arcușul peste coarde, mă simțeam ridicat în slăvi. — și piuitul naiului lui Manolache îmi surza din depărtare, ca repetate ishucniri ale unui curcan mănos pe care, cineva îl îngână...”

„Noptile apoi, când nici n'aveam voie să mai cânt și nici pe „parizieni” nu mai puteam să-și ascult. — mi se urupeau de icoane strălucitoare. Mă vedeam pe o estradă înaltă, conducând orchestra, țință a mii de priviri și obiect a valuri de admirație deosebită... da, ai înțeles: pe contesa, pe prințesa...”

„Istoria lăutarului ungar care furase mințile acelei dame din lumea mare, nu

era cea care mă mișcase mai puțin, decât câte auzisem deia taifasurile „adevăraților parizieni”. Și cum câte unul, privind gales prin fumul de țigară și prin aburul de cafea ce se ridică, părea a chema admirarea tuturor celor de față și a celor absenți asupra frumusețelor robite talentului amețitor al lăutarului — eu le vedeam ca nimenea altul, și îmi juram că o astfel de cucerire trebuia să fac și eu odată...

„Ași! Astea sunt așa, prostii, închipiri... Rigo. — o întâmplare; crezi că în tot momentul și pe toate cărările rălăcesc prințese amorezate?”

„Nebunie totuși; și dorul și lăcomia aceea de slavă, sminteală goală. Nu e rău, nu e nimica altceva, decât încântarea ta singură de cântecul tău...”

„Mai de mult mă uitam și eu în mulțime, — acuma nu-mi mai stătea gândul la prințese. — dar mă gândeam la impresia pe care pot s'o fac asupra vreunui suflet mai simțitor... Iar dacă mă uitam mai bine, ce vedeam? Cântecul meu cel vesel nu plăcea unuia, cântecul meu cel trist altuia... Mulțumirea are puține semne exterioare, — nemulțumirea le are pe toate... Ce sunt eu vinovat, dacă cutare domn e în dispoziții vesele sau cutare altul în dispoziții triste? Și cum am să-i mulțumesc, în acele timpuri, pe amândoi?... Unul are să-mi facă semn, dela masa lui, s'o iau mai pe săltărețe cu arcușul. — iar celălalt, de partea cealaltă, îmi face, cu mâna, semn de valuri alinate — îi mulțumesc pe rând, — zic eu; adevărul e, că pe rând îi nemulțumesc...”

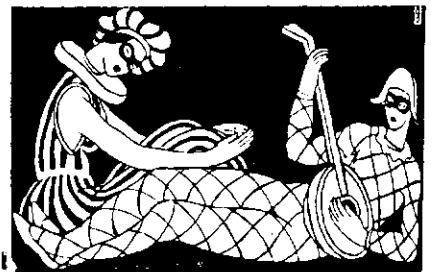
„Ce să stai, amice Rusaline, să te iei după toți ăștia? Ori, după cine știe ce alte visuri comedioase și imposibile? — Știi să cânti? cântă. Asta e totul, și nimic mai departe.”

„Să nu faci ca bietul Manolache, care par'că-l aud și acuma cum cadentăză din naiu notele trilarilor, — s'o dai dracului de treabă dacă n'o pricepi; dar nici, dacă pricepi, să n'aștepti altceva decât ceea ce poate să-ți aducă dela sine, — și mai ales decât toate. — iar o s'o mai spun — mulțămirea ta cu tine însuși și cu cântecul tău...”

„...Ei, iată c'am trecut de strada Sfinților; destulă vorbărie. Mai era nevoie de ea, ce zici, poete Rusaline?...”

Poetul se opră, își scoase pălăria și se depărtă cu nehotărare:

-- Cine știe?..

Carti redactate în extrase

LA FIÈVRE BLEUE

Claude Silve

„La Fièvre Bleue”, titlul enigmatic, seduce. Cine a deschis cartea, ademenit numai de aceste câteva silabe, se poate considera ca fiind alintat de un hasard propice căruia se cade recunoștință. Cert e că autoarea și opera ei sunt demne de cunoscut pentru merite mai apreciabile, iar motivele inițiale ale alegerii nu întârzie să pară copilărești. Cine a celtit însă cu șasesprezece ani mai în urmă „La Cité des Lampes” n'a putut, se pare, să uite pe Claude Silve. Prima operă ar fi stârnit de atunci interesul general, ar fi câștigat stima și admirația celor mai de seamă literași. A obținut și un premiu al Academiei Franceze.

De fapt „La Fièvre Bleue” se prezintă ca rezultatul unei cugetări mature, adâncite. Cuprinsul e bogat, materialul agonisit cu răbdare, a fost folosit în răgaz. Spirit ager de observație, larg avânt liric, precum și o filozofie distinsă, o melancolie diafană se desprind din aceste pagini ca miresme împrăștiate laolaltă de florile unei măestre jerbe, și pe care le leagă visul, panglica irizată; deasupra cărora adie realitatea-fluture, în sbor dela una la alta.

stro biserică extrem de pitorescă, în
rance, în noaptea Crăciunului. întâl-
te prin voia soartei posnașe. cântă-
ca celebră Marie Allonza, privirea fo-
sei a lui Allan Arbar, pribeagul de
ca voie, călătorul fără astâmpăr, o-
de bronz, bolnav de friguri albastre.
stracție.

de fragezi, i-a vrăjtit pe ambii singură-
rea nostalgică din leagănul lor: Lan-
ca cu fântănele ei și vestigiile unui
ceos odinioară: exotical Palestrin, în-
mijorat de cedri, limitat de oglinzi re-
lând vedeniile unui ciudat altădată.
Marie și Arbar vor pași câțva timp,
varii în cadență, printre frumusețile
a natură și amintire. Curând însă ac-
al de friguri albastre iar scutură pe
tebul moștenitor al bunicii Piele. Ro-
lar pleacă să cutreere mările, să a-
ce un orizont mereu mișcător, iar își
amblă dorul mereu nemulțumit și ne-
ce de necunoscut.

unei rânduri stângace pentru Marie.
a Pentru Marie, părăsită acolo
ce, între cedri și oglinzi, alături de
care, copilă surdă și simțitoare, sub
a unui negru african care-i plânge
că și se ocupă cu pregătirile că-
rei de întoarcere în Europa a fru-
sei cu piele de lumină.

ca rânduri oricât de stângace tot ar
e putut să i lege iar, dacă Marie le-ar
recepui atunci, dacă soarta s'ar fi în-
rapoi.

șel precum a dorit, Arbar va mări
cât în giulgiul verde al valurilor;
ce ofilită de ani tot nu-l uită încă.

șărilor sale din visuri, Marie, Ar-
ristenul Domenico, Palmyre, Mam-
e Claude Silve le-a dăruit ne-
ceze viață.

ce patru cofrete cu nestimate: La
ce de taile (Cortul) La chambre

du Nord (copilăria Mariei). La cham-
bre neuvaute (Călătoria pe mare), Ar-
bres et Miroirs (domeniul lui Arbar) cu
greu se alege pe cele mai de preț.

IV (LA CHAMBRE DU NORD)

Către sfârșitul unei amiezii de Iunie.
Marie se îndreptase spre îngrăditura
semi-grădină, semi livadă care se întin-
dea la coasta de est a casei. Numai două
ferestre săpate în zid, cu înfățișare as-
pră îndărătul zăbrelelor învechite, supra-
vegheau pe fetiță. Ea culegea acolo ade-
sea flori fără coadă, cu ele alcătuita și-
raguri răcroase și vii. Azi, nu se putea
atinge de trandafiri, ei se păstrau pen-
tru Joia Verde, de serbătorit pe curând.
Avea însă destule iasomii.

Procesiunea se țoprea. În fiecare an,
în fața casei; se și așezaseră treptele
pentru altar, sub boltă, cu alai mare de
cuie și țărnușe, în așteptarea festoanelor,
ghirlănzilor și a draperiilor. Trandafirii
vor alcătui mănunchiuri îmbăcșite și cu-
minți, iasomiile erau însă prea plâpân-
de, de nu puteau fi întrebuințate drept
podoabe.

Cu privire la ele, iată ce spune tanti
Adelina: o adiere le ridică întocmai ca
penele, dăscălița nu poate să facă nimic
cu ele; tu, copilă culege cât poți.

Un tufiș îmbătrânit, roditor, atârna
de un arc de lemn pe care vântul erna-
tec îl frângea în fiecă an și pe care lu-
crătorii dela fermă îl întăreau, cum se
pricepeau și ei, în primăvară.

Corolele se deschideau pline de o viață
plâpândă și albă, la cea mai ușoară a-
tingere lunecau în palme. Urme de sân-
ge ideal înrozea vârful codiței lor iar
pieptarul verde care le conținuse se des-
chidea în formă de cruce. Se îngrămă-
deau într'un paneraș pe care Marie îl
proptea de sold, din când în când, copia

le păluia cu palma ca să mai poată în-
căpea altele, apoi reîncepea să le cu-
leagă.

Astfel înghesuite petalele păreau căl-
dute, ca fulgii smulși din sânul unei pă-
săruici, s'ar fi zis că mănăța copilei pu-
luia porumbei vii.

Când se umplu panerașul, Marie îl a-
coperi cu colțul șortului, și făcând în-
conjurul zidurilor înalte, se îndrepta
spre casă. Pe scară plesniră de trepte
opincile ei de lemn.

Găfâind, ea se apropia și rezimă
panerul pe marginea oglinzii ce o forma
apa netedă în albia de ardezic. Panglica
de cristal, care alimenta această apă, a-
runca un singur freamăt, numai decât
vitrificat; imaginea și sgomotul unui să-
rut pe o oglindă.

Fântâna aceia era jalnică ca un mor-
mânt.

Sub bucata cea mare de sticlă, fără
încetare primenită, s'ar fi zis că într'o
neagră scăpărare, se zărea chipul ma-
gic al morței. Aplecându-se, Marie văzu
cum se desfășura în fundul apei ima-
gina unei fetițe imprecisă și palidă,
care, privea pe cea vie, din fundul lu-
mei în care se doarme.

Făcând o mișcare din braț, panerașul
se răsturnă și iasomiile se scurseră în
fântâna întunecată ca un răsărit de lună.
Erau astfel atât de frumoase, încât copi-
la le lăsa plutitoare.

Răsturnată peste firmamentul de jeu,
câte imagini nu înfățișau ele! Stelele u-
nui cer înflorit, popasul păsărilor într'un
golf întunecos pânzele unor luntre, pri-
vite din depărtare pe o mare fără soare,
și, — zărită dela o imensă înălțime —
mulțimea albă de credincioși, ingenun-
chiați în fața moscheiei, pe o lespede de
bazalt. După cum, străbătând prisma se
descompune în culori lumina tot astfel
mai târziu, străbătând amintirea Mariei,

uniformitatea albă a iasomiilor se va descompune în viziuni diferite.

În timp ce le privea, începu să îngâne un cântec. Incerca să-și potrivească glasul cu sunetul cristalin ce se năștea alături de ea; încet, încet încercarea deveni un duet. Fântâna, în ziua aceea, îi fu cea dintâi profesoară de canto. I se părea copilei că își încetinește fântâna modularile fără vorbe, înadins, pentru a fi mai ușor urmărită, că anume se oprea, pentru ca singur glasul cel nou să trezească ecourile bătrânelor întunecate trepte.

Văzându-și de cântec, cât erau de liniștite fetița și fântâna. Ce bine li se potriveau glasurile, între zidurile favorabile rezonanțelor.

Deodată, alt glas, foarte diferit — puse capăt concertului.

— Poftim! Privește, sărmana mea Adelina, ți-a astupat fata, fântâna! Curge apa pretutindeni. Stând cu nasul spre noi și cântând, frumoasă ispravă făcusi, micuțo!

Aceste vorbe năpustiră la urechile Mariei ca niște bondari. Ele alungau toate ecourile duioase și speriate, le făceau să se pitească între pietre cloncănind. Doamna Manderous își cocoța pe scară făptura ei osoasă și hondoacă, cu mâna strângea rampa, cum strângi brațul care te ajută, și privea scena cu ochii de găină deșteaptă.

Vai! dreptate avea.

Din pricina florilor apa nu-și putea căuta de drum prin țeava astupată. Dintr-o parte deborda pe tăcute, peste marginea fântânei, lustruia lepezile și începea să scoabă treptele de sus.

Vârtej mare de vorbe, plesnituri de tălpi, palmuituri de peteci ude, o ofensivă împotriva apelor duruitoare, prin cari mâinile roșii ale Eulaliei, servitoarea, își găsiseră ce rostui. Marie, îngrozită, nu încercă să se apere, ci se furișă printre persoane aplecate cari bombăneau și secau cascada.

Gâfâind sosi în hulubărie, să-și ascunză posna. Până atunci ea fusese o fetiță cuminte care nu meritase încă nici o dojană.

Mai presus de ocară Doamnei Mandérous, se temea de o muștrare tăcută în ochii șterși ai mătușei sale, ochi neliniștiți, resemnați ca cei de oaie, și cu oarecare pismă se gândea la liniștita ei soră, fântâna, nepăsătoare, printre învinuiri și zarvă, și care, nesinchisindu-se de nimic, își vedea de cântec.

Porumbeii o primiră cu mare alai de aripi. Porumbul ce li-l arunca, cădea, sărind fără șgomot, pe balconul rotund, construit pe vremuri pentru serenade, catifelat acum de găinațul lor cenușiu. Frumosul lor piept, balonat de bucurie, înlocuia mantalele de mătase care se vor fi bulbucate odinioară, în serile de sărbătoare, când sbârânitul ghitarelor devenea mai duos aci, ca guguitul acestor păsări dragăstease, acum. Lăbuțe de

mărgean sau de bronz se ridicau una câte una, încercând o pavană, nu prea bine știută, și ochii de sticlă, cabochone legate, fixau pe fetiță cu o privire asemenea cu a păpușilor sale.

Un șgomot de pași, o sili să părăsească lumea porumbeilor și a păpușilor: ușurel, străbătea cineva curtea. Între colunnele subțirele ale balconului, Marie putea pândi fără să fie zărită. Văzu capătul unei funte de panglică, întoarsă sus, de tot sus, îndărătul unei pălării cu flori: era Doamna Lantusque. Mersul ei vioiu, făcea să-i sară volanele fusteii, pește pantofii ascuțiți. Cu sbârciturile ei sulemenite, cu părul ei de câlț, cu surăsul de baletistă, cu ochiul veșnic gata să verse o lacrimă romanțioasă și cu veselie ei, clătănându-se ca un zurgălău, ea era un întreg spectacol, pentru fetiță. Pe vremuri, ca dănuitoare într-o Operă din provincie, ea se învărtise, — de mult, de mult, — rotindu-se în vârful degetelor, cu talia înfășurată în tul, iar umbra acestui tul o mai urmărea încă. Răspândea farmecul unei foste zile de sărbătoare, veșnic fanată, veșnic nouă, o zi din acelea cari revin dealungul calendarelor și cari sunt vesele refrenuri de-ale anului.

Azi, ea venea să cizeze la tanti Adelina, împreună cu Doamna Mandérous.

De oarece sosise, Marie îndrăzni să revie și ea. Incețșor copila pășea pe urmele ei, recunoscând mirosul de prăvălie de coafor. Însăși doamna Manderous, nu va mai putea fi în stare să scoată un singur cuvânt; căci fosta dănuitoare era gata să încerce orice dojană sub valuri de vorbe.

— Așa dar, părul v'a făcut azi o vizită, zise ea, urcând treptele, cu precauțiune și cu toate volanele ridicate.

Recunoscuse pe dată surăsul nedumerit pe care după vreun necaz, copiii și-l întind pe față, ca un văl strâns, ce stă să se rupă lăsând să treacă pe dedesubt un hohot de plâns. Marie îi povesti pățania, bătrâna ei prietenă, mângâind-o o trase spre sala unde era pusă masa.

Astfel trecură prin fața fântâniei. Printre zăbrelele ferestrei dinspre apus, soarele la asfințit își strecura mâna lui de raze până la sicriul limpede de pare că ar fi descântat fantomele iasomiilor. Când deschiseră ușa, razele oblice intrară cu ele, alcătuiind o întreagă companie de pași investmantați în aur și închinați. Când se închise ușa se risipiră și ele nu mai văzură în camera întunecată, decât pe Doamna de Mandérous și tanti Adelina, în fotoliuri învecinate, vorbind cu glas încet.

XII (LA CHAMBRE DU NORD)

Orânduie, îmblânzit, împodobit e totul în camera cu obloane închise: poate veni fetița. De dimineață n'a avut nimeni răgaz să vadă de ea. I s'a făcut doar o rochie neagră la repezeală. Însărcinarea

și-a luat-o doamna Lantusque; sub durile prea lungi ale rochiei. Marie cum se stinge sfârșitul copilăriei. Lăsată în părăsire la capătul opus al cunții tulburate, ea a auzit fără a ține voci și pași. Stând pe un scaun nalt, de unde îi hălăbănea picioarele, nu pot atinge podeaua, ea își tamponă ză ochii cu o batistă mică făcută sub plâns cu hohote, nu; lacrimile se înmereu, fără șgomot, ca roua, de pară genele i-ar fi fire de iarbă. Cum de s'au mai isprăvit!

Iată, intră tanti Adelina, foarte mândă, bine peruită, cu părul lucios de madă de violete. Ea vorbește încet cu lei, o mângâie pe frunte. Să n'abia mă. Tatăl ei e liniștit frumos, ferici în semn.

— Îți amintești; acum doi ani, ziua lui, am intrat la el în cameră pregătim o surpriză înainte de pleca lui în zori? Ei bine, doarme ca un mai palid și surăde ușurel.

Luând mica batistă scortșoasă dinna copilei, tanti Adelina îi șterge ochii, arătătorul trecut într-o batistă mare fină, cum i-ar șterge pe ai unui bărbat.

E lume, în sala cea mare, de jur împrejur. În seara ce se lasă, toți, când pila trece, se apleacă, șoptesc. Colo pe pragul de unde eri seară, tanti ei privise cu sfeșnicul în mână, cum se depărta, umerășii sunt șguduți de hohot.

— Liniștește-te, copila mea, liniște-te. — șoptise Tanti Adelina, iar ea ca ei de ceară, deodată i se frânse.

Și Marie simte o duioșie ciudată văzând-o că și ea plânge. În camera ei, mână și întuneric tot odată. Lumânările își revarsă toate scelipirile asupra patului. Intrând alt nu vezi, pe ele n'arzând la egala distanță, formând un gard de lumini. Trebuia însă arropat. Pat. Între lănciile lor de aur, iată, ce nu se mai poate ridica.

Cineva împinge domol pe copila în genunchi; e orbită de micile flăcări înălțându-se; ea privește. Aproape ea, iată surisul despre care i s'a povestit; e atât de pașnic, în cât ea nu mai plânge. O dungă grosă i-a brădat todeauna fruntea tatălui său, în însfârșit destinsă, refractând lumina un pașnic alabastru. Marie încearcă să recunoască părintele. Nu e tocmai așa cum îl știa. E o copie a trăsăturilor, fără neastampărul care le însuflețea. Moartea scaldă în frumusețe chipul lor violent, ca zăpada un aprig timp.

(continuă în r-ul altor)

